

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Första Kammaren. N:o 3.

Onsdagen den 24 Januari.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 5 protokollsutdrag för den 23 samt protokollen för den 17 och 18 dennes.

Föredrogs Kongl. Maj:ts den 18 dennes bordlagda nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.*

Herr Wallenberg: Den Kongl. propositionen angående statsverkets tillstånd och behof, som nu föreligger, innehåller icke mindre än 974 sidor, förutom tabeller och kartor; den är således ett bälverk, svårt att angripa, särdeles i betraktande af den korta tid, som gifvits för att taga kännedom om innehållet. Jag anför detta icke såsom någon anmärkning, utan endast såsom en ursäkt i fall jag möjligen misstagit mig i någon del af det jag nu ernar ändraga, ty det kunde ju vara möjligt att uppgifter finnas, i någon bilaga till propositionen, hvilka blifvit af mig förbisedda. Männe icke framdeles ett så digert opus kunde utkomma häftevis eller blifva tillståndt Riksdagens ledamöter något före riksdagens början.

Då hvad som rörer kassan intresserar alla, ber jag till en början få fästa mig vid hvad som berott på Herr Finansministerns föredragning. Under första hufvudtiteln förekommer en tillökning, som öfverensstämmer med gammal häfd och icke torde möta den ringaste gensägelse. Jag menar apanaget åt Hans Kongl. Höghet Kronprinsen. Jag nämner denna anslagssumma endast derföre att det gläder mig att Herr Finansministern funnit lämpligt föreslå den första summa, som tronföljaren af staten kommer att uppbära, till jemt tio tusen caroliner. Jag är öfvertygad att carolinen blir värdemätaren, om ej förr, så åtminstone "i hans tid."

Någon benägenhet att spara har jag icke funnit i budgetförslaget för nästkommande år, ty det öfverskott, som förefinnes från föregående år, och som uppgifves till åtta millioner kronor, tages i anspråk för utgifterna under år 1878. Då genom bostälленas

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

utarrrenderande omkring två millioner kronor påräknas att inflyta, så blir den siffra hvarmed budgeten för år 1878 ökas, i jemförelse med 1877 års budget, utvidgad med sex millioner kronor, hvilket jag, under för handen varande förhållanden, anser vara en allt för betydlig tillväxt. Betänkligheten minskas icke deraf, att tillökningen i utgifter icke synnerligen afser sådana ändamål, som bidraga till utveckling af vårt land i ekonomiskt afseende, utan största delen af dessa besparingar äskas såsom anslag för fjerde hufvudtitelns behof. Jag har förut på detta rum yttrat, att följden af att beräkna statsinkomsterna så lågt som brukligt varit medför att öfverskott alltid uppkomma, och dessa öfverskott användas till nya utgifter äfven om man kunnat hjälpa sig desamma förutan.

Såsom förhållandena nu äro, hade det varit önskvärdt att Herr Finansministern med en så stor behållning till sitt förfogande hade gjort förslag om att antingen några millioner kronor blifvit använda till afbetalning af statsskulden eller till fortsättande af statens jernvägsbyggnader, hvarigenom blifvande upplåningar till sistnämnda ändamål kunnat stanna vid några millioner mindre.

Grundskatternas afskrifning är nu föreslagen taga sin början. Motiveringen för denna åtgärd är så skickligt affattad, att den med allt skäl kan kallas vara förträfflig, men dess innehåll passar lika bra ifall dermed varit afsedt att förfäktat rigtigheten af grundskatternas bibehållande.

Hvad sjelfva beskattningssystemet angår synes det utgå från den synpunkt, att man fortfarande skall betrakta bevillningen såsom reserv. Vål har jag mig bekant att grundlagen bjuder detta, men i alla fall torde man icke böra taga för gifvet, att bevillningen kan tjena såsom en tillförlitlig reserv. Under svåra tider krymper denna inkomstittel, ty de som skatta för löner och arfvoden torde då få så lagom att skatta för. Det är derföre som jag för min ringa del anser, att intet beskattningssystem kan blifva varaktigt utan att jorden får tagas med i räkningen.

En förbättrad uppställning angående inkomster och utgifter för statens jernvägstrafik, tror jag mig hafva bemärkt, men ännu återstår såsom önskningsmål att uti budgeten ingenting bör förekomma angående jernvägstrafiken, annat än den summa, som kunnat till Statskontoret såsom nettobehållning på rörelsen inlevereras. Ingalunda upptagas i budgeten aflöningarne till Riksbankens personal eller andra omkostnader för Riksbankens rörelse. Jag tror att då staten eger och drifver ett stort industriellt företag detsamma bör behandlas såsom sådant, och ingen kan förlora på om räkenskapen så enkelt uppfattas, att den klart och tydligt angifver hvad senast förflutna årets jernvägstrafik lemnat åt staten såsom nettobehållning. Derpå kan också grundas förhoppning om blifvande bidrag från jernvägarna till statens allmänna behof.

Att ytterligare 500,000 kronor äskas för postverkets behof visar att denna rörelsegren tillvuxit. Långt ifrån att göra någon invändning emot detta förslag, tillåter jag mig uttala den förhopp-

ning, att då postverkets utgifter ökas också någon ökad snabbhet i brefsorteringen och brefvens utdelning i hufvudstaden må kunna vinnas.

Under sjetta hufvudtiteln begäres, att de genom indragningar af tjänster i Kommerskollegium ledigblifna löner må få användas för bestridande af göromålen inom Kommerskollegium under år 1878.

Så det går år från år, men huru det går med förenklingen af Kommerskollegii verksamhet derom saknar man alla upplysningar. Jag tillåter mig blott erinra, att Kongl. Maj:t tillförordnat en president, som jemväl erhållit det maktpåliggande uppdraget att afgifva förslag till förenkling af Kommerskollegii göromål men någon rapport angående huru detta arbete fortskridit är mig veterligen icke offentliggjord. Måhända gör den ärade utredningsmannen liksom många andra sådana, glömmer sig qvar i boet och tänker "beati possidentes". Denna fråga bör icke falla i glömska, utan torde förtjena Stats-Utskottets benägna påseende.

Sedan sistlidne riksdag har Kongl. Maj:t på Herr Civilministerns föredragning förehaft den maktpåliggande uppgiften att fördela de tio millioner, som skulle lemnas som lån till nya jernvägsaktiebolag. De vilkor, som Kongl. Maj:t fäst vid dessa lånemedels erhållande äro, för så vidt de komma att iakttagas, mera betryggande än de som förut med dylika lån blifvit förknippade. Angående frågans behandlingssätt, har jag ingenting att erinra, men tillåter mig framkasta den tanke, huruvida sådana låneunderstöd bort komma andra jernvägar till del än dem, som erhålla samma spårvidd som statens, eller som så ansluta sig till stambanesystemet, att de möjligen kunna tjena såsom tillbringare till statens jernvägar.

I sammanhang med den skedda fördelningen af tio millioners lånet, har Kongl. Maj:t från handels- och sjöfartsfonden till ett jernvägsaktiebolag utlånat tre hundra tusen kronor. Sådant har skett ett par gånger förut; ja, man har till och med för ett par år sedan tagit tre hundra tusen af handels- och sjöfartsfondens medel såsom bidrag till uppförande af jernvägens centralstation i Stockholm!

Jag kan dock för min del icke gilla att alla tillgängliga medel användas allt för ensidigt på jernvägar. Vi hafva nu:

Statens jernvägar	148,9 mil.
Enskilda jernvägar	215 "
	<hr/>
	tillsammans 363,9 mil.

och dessa hafva kostat 284,000,000 kronor. Detta är en rätt betydlig summa i jämförelse med andra summor här i landet, och den kan nästan anses öfverväldigande, om man betänker att större delen är upptagna lån, för hvilka räntan är betydligt högre än den nettotkomst, som kan af jernvägarne erhållas. Af allmänna medel torde ingenting annat böra användas för jernvägar än de, som staten upplånat och de möjligen uppkomna besparingar, som finnas från föregående åren i statens kassar; hvaremot de små

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

tillgångar, som under rubrik handels- och sjöfartsfonden äro ställda till Kongl. Maj:ts disposition, borde på annat sätt kunna tillgodokomma handeln och sjöfarten. Jag tillåter mig erinra om Stäkets upprensning. Detta arbetes utförande hade varit vida mer gagnande än någon jernvägsanläggning, som för samma summa skulle kunna åvägabringas.

Med anledning af femte hufvudtiteln tillåter jag mig omnämna en tilldragelse af mera ovanlig beskaffenhet. Med bifall till Kongl. Maj:ts proposition beslöt Riksdagen sistlidet år att staten skulle öfvertaga pensioneringen af gemenskapen vid flottan, under förutsättning att från amiralitets-krigsmanskassan skulle såsom bidrag härtill lemnas tvåhundra tretio tusen kronor i kapital. De som äro krigsmanskassans principaler hafva då de blefvo tillfrågade härtill svarat nej! Och de hafva efter min uppfattning dervid varit i sin goda rätt.

Meningen med den vidtagna förändringen var utan tvifvel god, men *sättet* på hvilken förändringen blifvit åvägabragt synes mig vara farligt till sina följder.

Amiralitets-krigsmanskassan, som inrättades år 1642, bildades till en väsentlig del genom "armbössor", som utsattes ombord på hvarje fartyg såväl kronans som enskildes, och dessa bidrag fortgingo till år 1760. Sålunda är klart, att kassan ursprungligen är en *mild stiftelse*, stiftad i afsigt att mot nöd på ålderdomen betrygga de kraftbrutne, som offrat sina krafter i kronans tjenst. Såsom mild stiftelse bör denna institution med stor sorgfällighet behandlas osh bevaras. Nu har frågan om afsöndrande af en del af kassans kapital icke blifvit framställd till kassans principaler förr än *efter* beslutets fattande. Det sätt, som regeringen här begagnat, är att med makt afhugga i stället för att lösa frågan, eller att på administrativ väg slutbehandla, hvad som egentligen är en rättsfråga. Jag har omnämnt detta förhållande endast för att uttrycka min ledsnad och den önskan, att hvad som nu skett aldrig i framtiden må anses eller kunna åberopas såsom *prejudikat*.

Till den vid sistlidne riksdag beslutade löneregleringen för Kongl. flottan, finner jag nu några förändringar och tillägg föreslagna, emot hvilka jag ingenting har att erinra. Men jag betviflar, att den införda metoden med dagaflöning för tjenstgöring i land, utan att vara kommenderad till någon fast post, kommer att visa sig gagnande för tjensten. Säkert är, att aflöningssättet kan komma att gifva godtycket, icke från flottans chef men från andra väl mycket spelrum, och det är icke bra att ställa så till att sjöofficerare möjligen komma i den nödvändigheten att välja emellan sin påräknade utkomst och en ödmjukhet vida utöfver hvad tjenstepligten bjuder. Jag tror icke att ett sådant förhållande, om det uppkommer, är väl förenligt med landets bästa eller öfverensstämmet med Konungens åsichter.

Mot Herr Sjöministerns åsigt, att sjöofficer vid viss uppnådd ålder bör vara förpligtad till afskedstagande, har jag ingenting att invända. Principen är riktig; den är sträng, men nödvändig. Emellertid felas det hithörande bestämmelser, som jag åtminstone

icke lyckats hitta. Jag menar en bestämmelse som skulle betrygga den sjöofficer, som får afsked till följd af uppnådda sextio eller sextiofem år, att då utan någon mellantid erhålla pension. Om det icke finnes tillgång i krigsmanskassan till pension åt honom, får han då behålla sin lön på stat utan tjänstgöringsskyldighet tilldess det blifver tillgång i krigsmanskassan för hans pensionering, eller blir han qvitt både lön och pension? En klar och tydlig bestämmelse i detta afseende torde vara af högsta vikt, men jag har mig icke bekant att någon sådan finnes till. Jag tror, att den nya principen är hemtad från Frankrike, men jag vet att der heter det "att N. N. gör sin rätt gällande att få sin reträtt". Under detta uttryck inbegripes alltid pension.

Statsveglingspropositionen.
(Forts.)

Hos oss deremot ser det ut som om den, hvilken man affordrar afskedsansökan, vore utan all rätt till både lön och pension, derföre att han hunnit till en framskriden ålder. Detta torde väl böra rättas, och de felande bestämmelserna affattas i så klara ordalag, att jemväl Riksdagen må anse sig af dem för framtiden bunden.

Beträffande tillökningen från tvåhundra åttio till fyra hundra i skeppsgossarnes antal, har jag så mycket mindre att invända emot, som jag erfarit att uppfostringsanstalten visat sig god, och man aldrig kan få för stort antal goda sjömän, ty de behöfvas mycket väl och kunna alltid gagna. Jag skulle oändligt gerna sett, att det jemväl föreslagits någon tillökning i den uppfostringsanstalt, der man danar ynglingar till sjöofficerare, ty sjöofficerscorpsen är allt för fåtalig och icke ens fulltalig, sådan den blifvit i stat bestämd. Antalet borde ökas så att man äfven under fredstid rödde sig med större ledighet än nu, enär det saknas tillgång på sjöofficerare för de alla år vanliga expeditionerna. För närvarande äro elfva vakanser i underlöjtnantsgraden, och det är blott ringa utsigt att fylla denna lucka med dem, som blifva från sjökrigsskolan utexaminerade. Man får snart tänka på att utvidga äfven denna uppfostringsanstalt; det är ett oafvisligt behof.

Herr Sjöministern har behagat yttra, att de, som taga afsked, skulle i alla fall under vissa förhållanden påräknas till tjänstgöring och således utgöra en reserv. Säsom det nu är ställt saknas det icke skäl, att de som taga afsked efter en längre tjänstetid, men innan de hunnit pensionsåldern må berättigas att fortfarande årligen inbetala sina pensionspremier så att de icke gå förlustiga allt hvad de före afskedstagandet på denna räkning insatt. Detta ur billighetens synpunkt, men ur styrkans får jag upprigtigt bekänna, att jag anser en reserv af ålderstigna vara blott — en illusion. Af den omständigheten, att en så beskaffad reserv står på papperet, låter man kanske afhålla sig från att begära en nödvändig tillökning i den effektiva sjöofficerscorpsen. För öfrigt tror jag, att en dylik reserv närmast blir jemförlig med de i armén kvarstående. Man finner dem i rullorna, men om den reserven påkallas till inträde i aktiv tjänst, så får man väl se huru många som komma.

Hvad Herr Sjöministern anfört om *materielen*, finner jag för

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

min del mycket fyndigt, och jag har ingenting deremot att erinra, fastheltre som jag är af den åsigt, att Riksdagen icke bör med regeringen dela ansvaret för fartygscerters bestämmande, utan allenast, sedan regeringen låtit bygga fartyg, som icke äro ändamålsenliga, gifva sitt ogillande tillkänna. Att begära det Riksdagen på förhand skall kunna bestämma, hvilka fartygscerter äro de lämpligaste under en tid, då sjövapnets utveckling är så ovanlig, som under den närvarande, är en orimlighet, och genom ett sådant förfaringssätt skulle Riksdagen påtaga sig ett ansvar, som den borde slippa. — Jag hemställer till Stats-Utskottet, att hvad som blifvit begärdt till materielens förbättrande måtte utan vilkor beviljas, ty det är mer än väl behöfligt. Vi äro nemligen i detta hänseende klenare rustade än hvad som är förenligt med vår ställning i öfrigt, och vi äro väsendtligen klenare än vår närmaste granne i söder.

Det är en specialfråga, som jag ber att här få omnämna. Kongl. Maj:t har beslutat "att, med iakttagande af vissa grunder för beräkning af ångfartygs tontal, fyr- och båkafgifterna skola bestämmas att utgå med lika belopp för ton af ångfartyg som af segelfartyg samt förständigat lotsstyrelsen att inkomma med förslag, huru dessa afgifter skola så bestämmas, att med säkerhet må kunna påräknas en tillökning i fyr- och båkafgifternas belopp af 200,000 kronor, äfvensom, under förutsättning att dessa afgifter i nämnda syfte varda bestämda, upptagit fyr- och båkmedlen till ett belopp af 1,000,000 kronor". Vidare förekommer, "att någon nedsättning i de beräknade tullmedlen torde böra ske, för den händelse Kongl. Maj:t framdeles under riksdagens lopp skulle, med anledning af ofvan omförmälda förhöjning i fyr- och båkafgiften, finna skäligt föreslå Riksdagen en motsvarande nedsättning i lastpenningar". I afseende på denna "motsvarande nedsättning i lastpenningar" ber jag att få erinra derom, att man mången gång vid riksdagarne talat om att få lastpenningarne afskaffade, enär genom dem sjöfarten vore ålagd en dubbel beskattning, allt sedan sjöfarten jemväl skattar för inkomst på fartyg. Då lastpenningarne utgjorde 400,000 kronor, sade man detta; nu låter det icke så. Man sade det då positift, att dessa lastpenningar skulle borttagas och att detta skulle ske så snart budgetens tillstånd sådant medgäfv. Detta har budgetens tillstånd många gånger medgifvit och den medgifver det nu, enär der finnes millioner kronor öfverskottsmedel.

Då fråga härom vid något tillfälle förevar i Andra Kammaren, yttrades af en bland dem, som företrädesvis representera landtmannaintresset, att han gerna ville vara med om att afskaffa lastpenningarne, när grundskatterna blifva afskrifna. Nu föreslår regeringen, att grundskatterna skola börja att afskrifvas, men icke lastpenningarne, utan de skola konverteras till fyr- och båkmedel. Det är åtminstone min uppfattning af saken.

Om det är nödvändigt — och det är och har det varit — att bygga nya fyrar och båkar i mån som trafiken ökas, ser jag ej någon anledning hvarför man icke såsom tillföre skulle kunna

bevilja särskilda anslag till sådana — ty fyrtorn stå i sekler — och, såsom rätt är, bör allenast underhållet deraf bekostas af sjöfarten. Nu vill man i stället låta sjöfarten bekosta både byggnadet af fyrtorn och underhållet af fyrningen. — Om man icke vill återgå till hvad som varit och låta sjöfarten blifva mera omhuldad än nu är fallet, bör man åtminstone för ifrågavarande ändamål kunna taga något af handels- och sjöfartsfonden, hvilket synes mig skulle vara mycket mera lämpligt än att nedlägga dessa medel i jernvägsföretag. — För öfrigt anholder jag vördsamt, att Stats-Utskottet behagade se sig för, innan det på sjöfarten lägger ökade afgifter, mot ett fjerdedels eller ett halft löfte, att man framdeles skall taga i betraktande, huruvida någon nedsättning i lastpenningarna må kunna föreslås.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Knappast någon fråga torde väl under innevarande riksdag komma att ådraga sig så stor uppmärksamhet, som de under den 4:de hufvudtiteln förekommande förslag. Det har en gång blifvit sagdt af en konung: "*litet, men godt*;" det vore väl om en krigsminister ville antaga till sitt valspråk "*något, men fullständigt*". Här föreligger nu ett nytt förslag, och jag för min del afvaktar gerna ett blifvande försvarsutskotts yttrande deröfver, för att af dess insigtsfulla behandling bekomma de upplysningar, som kunna lemnas, men jag kan icke alldeles undertrycka den förvåning, som hos mig väckts vid läsandet af detta förslag, synnerligast därför att, efter de voteringar, som egde rum vid förliden riksdag, krigsministern nu kunnat framkomma med ett förslag så beskaffadt som det föreliggande. Detta visar å hans sida lika mycket mod. som det skulle visa vankelmod hos Riksdagen att bifalla förslaget.

För min del anser jag, att vi ej böra gå för djupt i reformer förr än vi äro öfvertygade om, att vi hafva fått en reformator. Riksdagen kan icke blifva det; och det är ett äfventyrligt sätt att gå tillväga, att vid hvarje riksdag öka antalet millioner utgifter på fjerde hufvudtiteln utan att komma till något resultat. Så har det hittills gått till.

Om det till Herr Krigsministern skulle ställas den frågan: Kunnat vi uppställa tiotusen man fullt rustade som en kontingent efter nutidens fordringar? eller åtminstone femtusen man? Kanske blefve han oss svaret skyldig. Jag känner det icke, men roligt skulle det vara att veta, huru många man vi kunna uppställa, då vi nu hafva en krigsbudget på några och tjugo millioner kronor.

Jag vet väl att Herr Krigsministern af den talrikast representerade åsigten inom Riksdagen torde kunna påräkna understöd för sitt förslag, men det kommer af andra skäl, af skäl som jag för min del icke precis kan gilla. Man hyser förtroende för Krigsministern och hans förslag; men detta förtroende grundar sig derpå, att man i sin ordning hoppas på eftergifvenhet, och när eftergifterna upphöra, upphör äfven förtroendet. Jag har icke varit med om något köpslageri och kommer icke att deltaga deri. Om dessa frågor icke framställas så, att man på hvar och en i

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

och för sig kan svara *ja* eller *nej*, tvekar jag icke att säga *nej* till alltsammans.

Hvad angår *3:dje hufvudtiteln*, har jag ingen erinran att framställa mot de derstädes förekommande summorna, men jag har till min ledsnad i den Kongl. propositionen icke lyckats upptäcka något spår af att Herr Ministern för utrikes ärendena öfvergifvit sin åsigt, att konsulatsväsendet *icke* må införlifvas med Utrikes departementet. Derhän bör det emellertid komma, ty våra vigtigaste utrikes angelägenheter äro värden af våra handelsintressen och att för öfrigt lefva i fred och godt förstånd med andra folk. Att alla dessa ärenden må handhafvas af Utrikes departementet är ett önskningsmål, på hvilket man väl emellertid får lor att vänta; men till hvilket man dock i sinom tid måste komma.

Det är ännu en annan fråga, som icke allenast hos mig, utan äfven hos åtskilliga andra riksdagsmän väckt mycken förvåning, den nemligen, att sedan Svensk-norska ministern i London den 7 Juni 1876 lemnat sin post på permission, som sedermera öfvergått till afsked, denna plats, såvidt jag har mig bekant, sedan dess icke blifvit åter tillsatt. Är denna plats obehöflig, kunde man låta oss veta det. Hålles den ledig för någon, som ännu icke är ledig, kunde man äfven låta oss veta det; eller — ännu ett tredje motiv kan finnas och detta är sannolikt det rätta — man söker och söker efter ett lämpligt subjekt utan att finna något. Ja, det gör man, och detta kommer derpå an, att man hos oss aldrig tänkt på att uppfostra diplomater, aldrig tänkt på att skaffa sig adepter, som kunna blifva lämplige att bekläda sådana maktpåliggande poster, utan vid dessas tillsättande har allt fått bero på en slump, på tillfälligheter af mångahanda slag, och detta är i sanning beklagligt. Emellertid under en tid, då Englands ställning i den politiska samfärdseln inom Europa är så vigtig som under den närvarande, och då vi väl böra vara representerade såsom budgeten bestämmer, synes det mig orimligt, att en så vigtig plats skall stå ledig från den 7 Juni 1876 tills vidare.

Under *2:dra* eller *7:de hufvudtiteln* — jag mins icke under hvilken den bör förekomma — saknar jag framställning om en förändring, som jag hoppats finna der, nemligen med afseende på statsministerns löneförmåner. Jag hade tänkt att regeringen skulle framkomma med något förslag i den vägen. Något sådant finnes emellertid ej och jag ämnar visst icke nu besvara Kammaren med något sådant. Men, då det väl ändock slutligen måste komma derhän, att *Statsministern* blifver regeringens främste man, vill jag fästa Stats-Utskottets uppmärksamhet och deras, som med den saken kunna få att göra, derpå att, om ingen annan förändring göres, Utrikes ministerns hotell åtminstone bör anslås till boställe åt Statsministern, hvartill det vore mycket lämpligt och passande. Ministern för utrikesärendena har den bästa mottagningsvåningen i kanslihuset, och det är icke sannolikt, att någon blifver antagen till minister för Utrikes ärendena som icke bebor en så anständig våning, att han hemma hos sig kan göra bjud-

ning för de 8 eller 10 personer, som representera främmande makter i Stockholm. Deremot borde det så anordnas, att *Statsministern*, som behöfde komma i beröring med långt flera än Herr Ministern för utrikes ärendena äfven bereddes tillfälle att kunna se och lära känna ett större antal personer.

Hvad beträffar *andra hufvudtiteln*, har jag ingenting att invända mot de derunder förekommande siffror, men jag kan med så mycket större skäl påstå att, i afseende på Justitie-departementets verksamhet, det återstår mycket öfrigt att önska. Här har jag nu en skrifvelse, hvarmed Kongl. Maj:t tror sig komma att glädja Riksdagen och som angår de af sistlidet års Riksdag beslutade lagförändringar. Deraf visar sig, att, sedan Riksdagen för sin del beslutat en lag angående inteckning i jernvägar m. m., Kongl. Maj:t icke funnit skäligen sanktionera denna lag. Det är möjligt att förslaget var ofullständigt, ty, med all aktning för Riksdagens förmåga, tilltror jag icke densamma att kunna skriva lagar, och dertill torde den icke heller kunna anses bestämd. Men af denna omständighet följer en så mycket större pligt för regeringen att tillse, det nödiga lagförslag blifva skrifna och förelagda Riksdagen och att icke dermed förhalas år efter år, såsom hittills skett med lagförändringar af behovet påkallade. Det har af Högsta Domstolen blifvit framställda invändningar mot detta förslag. Att de äro befogade tager jag för gifvet, men icke torde de vara sådana, att man fördenskill bör kasta hela frågan öfver bord. Högsta Domstolen har sagt, att det icke vore principenligt att medgifva panträtt uti egendom, som vid pantsättningstillfället icke vore i pantgifvarens ego. Hvarför föreslår man icke då att inteckning i jernväg blott medgifves, såvida jernvägsbolaget genom expropriation eller köp förvärfvat eganderätt till den jord, på hvilken jernvägen ligger. En sådan invändning bör icke anses tillräcklig att låta en så vigtig fråga falla. Vidare har Högsta Domstolen anmärkt "att de stadganden i förslaget, hvilka voro afsedda att ordna äldre långgifvares förhållande till dem, som efter författningens utfärdande försträckte penningar, kunde leda till rättsvidriga följder". Om vid blifvande brytningar i de ekonomiska förhållandena en sådan lag alls icke finnes; männe *det* ej skulle komma att leda till rättsvidriga följder? Jo! det leder till sådana olyckor, att de, som nu fördröja stiftandet af en sådan lag och föranleda det ena uppskofvet efter det andra, derom icke kunna hafva en aning. Det kan icke låta sig försvaras, att man riksdag efter riksdag uppskjuter vigtiga lagstiftningsfrågor, och de, som nu vålla dylika uppskof, skola visserligen icke, då brytningar inträffa, i första ledet ställa sig mot dessa olyckor och söka att mildra dem.

Ett exempel på huru långa dessa uppskof kunna blifva hafva vi i det förslag till utsökningslag, som ändtligen ligger på Kamrarnes bord. Såvidt jag kunnat inhemta, innefattar detta lagförslag några tillägg till det förslag som *för åtta år sedan* var färdigt, exempelvis i afseende å köpeskillingsliqviderna; men deri förekommer väl

Statsregle-
vingsproposi-
tionen.
(Forts.)

äfvén åtskilligt, som icke är bättre än i det äldre förslaget, och, i hvad fall som helst, är det oerhördt att använda åtta år till att flere gånger omskrifva ett lagförslag utan att låta det komma till Riksdagens pröfning.

Är det nu meningen, att Kongl. Maj:t med ett bleklagdt *nej* på förra Riksdagens beslut om en lag angående in-teckning i jernvägar icke alls vill veta af en dylik lag, eller skall frågan derom hvila hos nya lagberedningen för att förekomma i nästa mans-ålder? Jag vet icke hvilketdera nu är meningen, men i hvad fall som helst beklagar jag den långsamhet hvarmed lagförbättringar framskrida.

Herr Statsrådet von Otter: Den första fråga, som, vid granskning af Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof till innevarande års Riksdag i hvad den rörer 5:te hufvudditein, af den ärade representanten på stockholmsbänken blifvit vidrörd, var angående den förpligtelse, hvartill amiralitetskrigsmanskassan var förvunnen derigenom att Riksdagen öfvertagit pensioneringen af flottans och lotsverkets gemenskap. Denna fråga, eller den del deraf, att amiralitetsstaterna med en pluralitet af sex röster sade nej till Kongl. Maj:ts förslag till förliden Riksdag att till statsverket från amiralitetskrigsmanskassans pensionsfond öfverlemna 230,000 kronor, betonades af den värde tälaren såsom en rättsfråga och som om staterna varit i sin goda rätt, då de till densamma sade nej. Denna fråga är af ömtålig natur, och jag skulle helst hafva sett att den icke blifvit vidrörd, emedan staterna i afseende derå hafva en uppfattning, som jag icke tror är fullt berättigad, men hvarigenom i allt fall gifves åt hela saken ett sådant sken, att de kunna tro deras rätt hafva på något sätt blifvit gången för nära, då Kongl. Maj:t framställt förslag om och slutligen fastställt hvad i denna fråga blifvit af mig föreslaget. Men jag är också lika villig som skyldig, när frågan nu här blifvit upptagen, att i densamma lemna de upplysningar, jag anser mig böra och kunna meddela.

Amiralitetskrigsmanskassan har, såsom Herr Wallenberg yttrade, tillkommit genom frivilliga sammanskott från åtskilliga af flottans löntagare i ändamål att bilda en barmhertighetsinrättning. Detta varade från medlet af 1600-talet till senare delen af 1700-talet, då det bestämdes, att med denna barmhertighetsinrättning skulle förenas en pensionsinrättning för flottans löntagare, befäl och underbefäl. Kassan har sålunda sedan dess, såsom ock reglementet för densamma säger, varit till för två ändamål, det ena att pensionera flottans embets- och tjänstemän samt deras enkör och barn, det andra att understödja gemenskapen. Vid framläggande af det till förra årets Riksdag afåtna förslag om förbättrad pensionering för flottans och lotsverkets gemenskap, utgick jag derifrån, att, då amiralitetskrigsmanskassan endast med omkring 26,000 kronor förmådde bidraga till en pensionering, som i närvarande stund fordrar nära 70,000 kronor, det icke funnes något giltigt skäl, hvarför icke den del af kassan,

som kunde anses vara att påräkna för gemenskapens pensionering, kunde till statsverket öfverlemnas, derest staten öfvertog pensioneringen.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.*
(Forts.)

Som Herrarne torde erinra sig, framlades förslaget härom för Konungen den 31 Januari förlidet år. Vid förslagets remitterande till Stats-Utskottet yttrades icke ett ord i frågan. Hos Utskottet anfördes ingenting i afseende på Kongl. Maj:ts rätt att utan staternas hörande göra denna framställning.

Under diskussionen härom vid frågans afgörande i Kamrarne hördes ingen yttra sig mot denna rättighet, och man har sedermera hvarken i pressen eller från andra håll försport något deremot, förrän staterna skulle sammanträda för att yttra sig i de delar af frågan, hvori yttranderätt dem tillkomme. Nu torde någon fråga: hvarföre blefvo staterna tillsporda, om icke dem tillkom något veto? Förhållandet dermed är följande. En paragraf i reglementet säger, att Kongl. Maj:t vill höra direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan i alla de ärenden, som röra densamma; en annan paragraf antyder, att direktionen skall underställa staterna de ärenden, hvori yttranderätt dessa tillkomma; och slutligen är genom ett Kongl. bref af år 1836 föreskrifvet, att det är direktionen öfver amiralitetskrigsmanskassan som skall bestämma huruvida en fråga är af beskaffenhet, att staterna icke ega deröfver yttra sig. Sålunda hafva staterna allenast *yttranderätt*, och äfven denna inskränkt. När frågan förekom hos staterna, hade direktionen *icke* till dem hemställt, huruvida de för sin del biträdde öfverlemmandet af den ifrågavarande delen utaf pensionsfonden eller icke; men vid sammanträde på ena stället framlades det förslag, som, snart sagdt med enhälligt nej besvaradt, innehöll att, om icke staterna bifölle hvad Riksdagen för sin del godkänt, så hade de *beslutat*, att den del af amiralitetskrigsmanskassans pensionsfond, som kunde vara att tillgå för gemenskapens pensionering, skulle af direktionen handhafvas för denna pensionerings upprätthållande. Vid den andra stationen röstades icke, men framställdes en önskan att få yttra sig i frågan. Direktionen för amiralitetskrigsmanskassan anmälde ärendet för Kongl. Maj:t och förklarade i sammanhang dermed, att, enligt dess åsigt, detta vore en fråga som af Kongl. Maj:t och Riksdagen blifvit afgjord, att embets- och tjenstemännens rätt deraf icke vore beroende, samt att den enligt direktionens åsigt icke borde blifva föremål för staternas yttrande. Kongl. Maj:t beslöt det oaktadt att staterna skulle höras, och då jag för min del tillstyrkt detta beslut, hvilket tillstyrkande finnes i statsrådsprotokollet motiveradt, så var det af det skäl, att, då staterna hade uttryckt en önskan att få yttra sig, tillfälle äfven dertill måtte beredas dem. För min del kan jag icke tro att staternas rätt blifvit förnärmad och jag kan icke finna annat än att det lärer till fördel såväl för amiralitetsstaterna som i synnerhet för flottans och lotsverkets gemenskap, att pensioneringen blifvit i öfverensstämmelse med Riksdagens beslut af Kongl. Maj:t faststeld. Har man icke det förtroende till Riksdagen, att den utbetalar de pensioner, den åtagit

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

sig, så kan det ock vara af underordnad vigt, vid jemförelse med de fördelar den förbättrade pensioneringen beredde, huruvida pensionärerna af gemenskapen utfå den lilla del deraf, som skulle komma från amiralitetskrigsmanskassan och som, så vidt jag rätt erinrar mig, årligen belöper sig till i medeltal omkring 18 kronor för hvarje pensionär.

Nästa fråga, som upptogs till granskning, var rörande det system för aflönings utgående, som är fastställt för flottan och hvari en liten förbättring blifvit vid innevarande riksdag. begärd. Herr Wallenberg sade sig icke gilla hela metoden. Åsigtorna derom kunna vara olika, men jag för min del är öfvertygad om, att det är den enda rigtiga metoden och att Herr Wallenberg, om han jemför det nuvarande sättet för aflönings utgående med det, hvarpå densamma förut utgick, skall finna, att den enda skillnad som förefinnes är den, att efter den nya metoden en officer, så snart han kommenderas till tjenstgöring, har dagaflöning, hvar emot förut den officer, som hade den mest betungande tjenstgöringen, ofta icke hade något mera än sin fasta lön. Det var då ganska gifvet att de officerare, som innehade befattningar, hvilka icke åtföljdes af arfvode, skulle fråga sig, hvarföre icke de fingo extra betalning i likhet med de öfriga. Derjemte innehades dessa fasta med arfvoden förenade anställningar vanligen under lång tid och med sällan förekommande ombyte, hvadan det torde kunnat befaras fullt ut lika stort godtycke då som nu. Om Herr Wallenberg granskar de jemförelsetabeller, som äro statsrådsprotokollen bifogade, skall han finna, att det är ytterst få officerare, som icke i allmänhet äro i åtnjutande af dagaflöning, och detta sätt anser jag vara det enda fullt konsekventa, hvarpå en officerscorps skall hållas aflönad och hufvudsakligast därför att derigenom godtycke förekommes. Herr Wallenberg sade, att man behöfde icke befara, det godtycket komme allra högst uppifrån, enär man der icke hade tid att sysselsätta sig med sådana saker, utan att detsamma kunde komma nedifrån, eller på ett lägre stadium, och det kunde väl vara sant, om icke särskilda omständigheter lade hinder i vägen. Hvad som bestämmer huruvida en person skall vara i tjenstgöring eller icke, är dels behofvet och dels skyldigheten för vederbörande att tillse, det befälscorpserna äro i fullt tjenstbart skick; detta måste vara det högsta målet för den, som bestämmer för de lägre graderna, och jag tror, det vore orättvist att antaga, det någon person, som har ett sådant ansvar, skulle låta sig ledas af godtycke, hvilket dessutom så mycket mindre kan ega rum, som, i enlighet med Kongl. Maj:ts befallning, dessa befattningar numera periodvis ombytas, om än det kan och måste förekomma, i anseende till officerscorpens nuvarande fåtalighet, att samma person, när perioden är slut, fortfarande får stanna vid samma befattning. Så vidt författningar kunna betrygga, är det sörjdt för att det blir en temligen jemn omsättning och att dagaflöningen blir temligen jemnt fördelad inom alla grader.

Den nästa fråga, som af Herr Wallenberg berördes, var den

angående det obligatoriska afskedet, och han önskade få upplysning, huruvida den person, som på grund af gällande föreskrift är skyldig att afgå, vore betryggad i afseende på pensions erhållande. Till svar derpå ber jag få åberopa Kongl. Maj:ts nådiga reglemente, hvori rörande obligatoriska afsked det finnes föreskrifvet, att en officer är *skyldig* att afgå ur tjensten, så snart han uppnått den lefnads- och tjensteålder, som *berättigar* honom till pension och fyllnadspension, och vidare, att, innan en officer eller underofficer anmäles till afsked med pension, skall hos amiralitetskrigsmanskassan inhemtas, huruvida medel till pension finnas att tillgå. Slutligen har förra Riksdagen godkänt de grunder, hvarpå pensioneringen hvilat, och om, såsom jag hoppas, Kongl. Maj:ts nådiga proposition till denna Riksdag i afseende å pensioneringen vinner framgång, kommer det alltid att finnas tillräckliga medel, emedan det dertill äskade anslaget är begärdt såsom förslagsanslag. Om för öfrigt den af Herr Wallenberg hysta fruktan skulle vara berättigad, torde densamma böra förefinnas jemväl i afseende å civila embets- och tjänstemän. I alla förslag till förändrad lönereglering för de civila embetsverken förekommer nemligen, så vidt jag vet, föreskriften att embets- och tjänstemännen i dessa verk skola vara skyldiga att vid fyllda 65 år och uppnådda 35 tjensteår afgå ur tjensten med pension, som utgår med lönens hela belopp, och jag kan icke se någon skilnad emellan dessa och flottans öfver- och underbefäl. Dessutom har jag aldrig hört ifrågakomma, att de, som äro berättigade till pension på allmänna indragningsstaten, blifvit densamma förvägrade. Den ärade talarens fruktan i detta hänseende torde således böra anses icke hafva någon berättigad grund.

Herr Wallenberg har vidare talat om önskvärdheten af en tillökning i officerscorpserna. Denna tillökning är utan all fråga både önskelig och af behofvet påkallad, och har jag äfven vid föregående tillfällen yttrat mig i samma anda, som den nämnde talaren; men om meningen med dennes yttrande vore att uttala ett klander deröfver, att medel för en sådan tillökning nu icke begärts, ber jag att, till bemötande deraf, få fästa uppmärksamheten på att sjöofficerare icke stå att anträffa hvar som helst, utan de måste uppfostras inom vapnet och gifvas grundlig undervisning, om flottans materiel må kunna på bästa sätt af dem handhafvas, samt att således behofvet nu icke kunde villas, om det finnes aldrig så stort anslag att för ändamålet tillgå. Sjöofficers uppfostran kan vinnas endast vid sjökrigsskolan, hvars genomgående erfordrar en tid af sex år. Kalendern öfver kadetterna vid sjökrigsskolan upptager för närvarande ett antal af 11 å 14 kadetter i hvardera af de tre lägsta klasserna. Att deremot i de klasser, som varit fyllda före år 1873, då flottan var delad på två corpser, numera förefinnes endast ett fåtal, är ett förhållande som icke står att hjälpa, och eger icke sin grund i vägrande af inträde i dessa klasser, hvilket tvärtom, för att fylla desamma, medgifvits i så stor utsträckning, som det funnits kompetenta sökande. Nu kan sådant emellertid icke medgifvas längre.

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ty, om nyssnämnda antal fans i alla klasser, skulle vi komma till ett antal af omkring sjuotioåtta kadetter, hvilket jag tror vara för högt. Hvad som rimligtvis kunnat göras för att öka antalet officersaspiranter har sålunda blifvit gjordt, sedan vi fått något så när klart för oss, huru stort behovet kan antagas blifva. Jag håller således före, att man icke bör klandra regeringen därför, att den icke nu begärt anslag för tillökning i sjöofficerarnes antal, ty, om Riksdagen anvisade aldrig så mycket medel, står det för närvarande icke till att fylla eller ytterligare öka officersantalet.

Hvad derefter beträffar Herr Wallenbergs yttrande om behovet af en reserv för flottan, är jag med honom fullt ense, att den materiel vi ega bör kunna bemannas med befäl som vi alltid hafva till hands, och att man icke kan förvänta, att de som en längre tid varit från vapnet, eller till äfventyrs aldrig sysselsatt sig med detsamma, skola vara egnade att på ett tillfredsställande sätt sköta materielen, men jag tror, att om vi i en framtid få vårt sjöförsvaret i ordning, blir det omöjligt att hålla en officerscorps tillräckligt stor, att dermed fylla alla platser, ty en sådan skulle förutom aflöningen betinga mycket större anslag i allmänhet än nu blifvit ifrågasatt. Öfningsanslaget skulle minst behöfva fördubblas, ty det blefve nödvändigt att ständigt hålla flera fartyg ute för att kunna bibringa dem alla erforderlig öfning. Under sådana förhållanden kan jag icke finna det vara annat än fullt riktigt, att man, i händelse af krig, söker tillägna sig krafterna hos de personer, som blifvit uppfostrade vid vapnet, men funnit med sin fördel förenligt att vid yngre år lemna detsamma, och Herr Wallenberg, som sjelf eger kännedom om handelssjöfarten, vet mycket väl, att denna har att tacka flottan för icke så litet, enär, enligt min åsigt, flottans officerare i väsentlig mån lyftat densamma och specielt ångbåtsfarten i vårt land till sin nuvarande höga ståndpunkt. Nu kan det finnas mången, som önskar lemna vapnet för att egna sig åt handelssjöfarten, hvilket utan all fråga länder till fördel för denna, men för flottan endast för den händelse hon har att räkna på dem i händelse af krig, och detta är hvad förslaget afser. Den öfning, som erbjudes dem, då de äro skilda från vapnet, är naturligtvis icke så stor, men i alla händelser tillräcklig för att hålla dem någorlunda hemmastadda med framstegen inom detsamma, så att de kunna på ett tillfredsställande sätt fylla de platser som blifva dem anvisade.

Slutligen skall jag be att få nämna några ord med anledning af Herr Wallenbergs yttrande om lastpenningarne. Jag delar Herr Wallenbergs åsigt att handelssjöfarten bör på allt sätt lättas och jag anser det vara önskvärdt, att lastpenningarne kunde helt och hållet afskaffas, emedan de ju ytterst äro en beskattning på redskap, hvilken skatteform är stridande emot våra beskattningsgrunder, men jag antager, att skälet hvarför man icke vill gå in på att lemna desamma, är att större delen anses betalas af främmande länder, ehuru det är klart att vi sjelfva, såsom konsumenter och utskeppare, få i sista hand ersätta dem. Då man vid

sådant förhållande icke vill lemna lastpenningarne helt och hållet ifrån sig, torde det, enligt min åsigt, vara lämpligt att, såsom i statsrådsprotokollet antydts, Kongl. Maj:t föresloge Riksdagen att nedsätta det belopp, hvarmed de utgå i sammanhang med bestämelse om lika afgifter för segel- och ångfartyg efter hvarje fartygs tontal. Herr Wallenberg ansåg, att man för byggande af fyrar och båkar borde anlita handels- och sjöfartsfonden och nämnde i sammanhang dermed, att Riksdagen tillförene anvisat penningar för sådant ändamål. Det senare är fullt riktigt; och vore här fråga om att bygga fyrar och båkar, anser jag att Herr Wallenbergs yrkande, att Kongl. Maj:t skulle af Riksdagen dertill begära särskilda medel, kunde vara berättigadt. Men derom är nu icke alls fråga, utan gäller denna endast att kunna i tillfredsställande skick vidmakthålla de säkerhetsanstalter, som redan finnas. Såsom jag tror mig kunna visa, har Herr Wallenberg sjelf förklaradt att fyr- och båkväsendet i Sverige är i tillfredsställande skick. Om så är förhållandet, är det ju ock klart, att det icke finnes något skäl att begära medel för uppförande af nya sådana anstalter, helst man dervid äfven måste tillse att man har medel för desammas underhåll. Frågan är nu blott att tillse det tillräckliga medel må kunna erhållas för att i tillfredsställande skick underhålla redan befintliga fyrar och båkar samt öfriga säkerhetsanstalter till sjöfartens nytta.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Björn-stjernas: Den ärade representant för Stockholm, som nyss hade ordet har äfven behagat att med len hand vidröra ett och annat förhållande, som angår Utrikesdepartementet. Af hvad han yttrat skall jag endast fästa mig vid en uppgift, som synes mig vara alldeles för vilseledande för att lemnas obesvarad. Han har anført, att Kongl. Maj:ts förut varande minister i London återvände till fäderneslandet på permission i början af Juni månad sistlidet år, och att sedan dess platsen stått ledig. Jag ber att få upplysa den ärade talaren om att, när den dåvarande ministern i London, Friherre Hochschilds permission slutade, fick han den visserligen förlängd på skäl, som Kongl. Maj:t fann giltiga, men att på hösten — jag kan icke precist angifva dagen — återvände han till London och har derifrån skrivit åtskilliga intressanta rapporter, som Herr Wallenberg kan få se i Utrikesdepartementet, om det intresserar honom. Friherre Hochschild lemnade London i sista dagarne af November och hemkom till Sverige den 1 December. Sedan denna dag hafva platsen och lönen varit vakanta, och icke längre. Det är ett särskildt förhållande, som gör att, om icke särdeles trängande behof finnas, Kongl. Maj:t svärigen kan nämna en ny minister omedelbart efter den föregåendes afgång, nemligen att ganska betydliga ekiperingspenningar skola utbetalas till ministern, och hela det belopp, som härtör i budgeten finnes för året, utgör endast 10,000 kronor. Detta förslår icke på långt när, i synnerhet om två eller flera minister-vakanser under ett och samma år inträffa. Därföre har det tagits till regel,

Statsregle- att platsen hålles ledig någon tid, och så har nu varit förhållan-
ringsproposi- det sedan den 1 December.
tionen.
 (Forts.)

Med anledning af hvad Herr Wallenberg i sammanhang med nyssberörda anmärkning yttrade derom, att man alltid måste leta efter subjekter till sådana platser som de ifrågavarande, får jag nämna, att det förefaller mig, som om letandet vore mycket ifrigare af dem som stå *utanför* Utrikesdepartementet än af dem som hafva med tillsättningen att skaffa. Jag befinner mig lyckligtvis för närvarande icke i någon sådan villrådighet och skall vara fullt beredd att för Kongl. Maj:t, då han finner det lämpligt, föreslå en kandidat, som jag hoppas skall väl fylla platsen.

Hans Excellens Herr Statsministern, Friherre De Geer: Den förste talaren framstälde en anmärkning i afseende å andra hufvudtiteln, icke med anledning af hvad i densamma förekommer, utan för hvad deri saknas. Riksdagens öfriga ledamöter skulle troligen blifvit öfverraskade, om de i Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof funnit framlagdt ett förslag till lag om inteckning i jernväg, hvilket var det, som Herr Wallenberg sade sig derstädes sakna. Då jag likväl vet, att, utom Herr Wallenberg, flera finnas, som äro synnerligen intresserade för att en sådan lag måtte komma till stånd, vill jag, ehuru det eljest icke är min vana att yttra mig i ämnen, som ej äro föremål för föredragning, likväl nu begagna tillfället att med några ord bemöta den gjorda anmärkningen.

Herr Wallenberg nämnde, att denna fråga blifvit uppskjuten riksdag efter riksdag. Så vidt jag erinrar mig, väcktes densamma första gången vid sistlidna års riksdag, och till min kunskap har icke kommit, att någon allmännare önskan om åstadkommande af en lag uti ifrågavarande syfte varit rådande, förr än vid öfverläggningarne under sista riksdagen, i följd hvaraf från Riksdagens sida ett förslag till lag härom aflemnades till Kongl. Maj:t. Detta förslag öfverlemnades till Högsta Domstolens granskning, hvilken likväl ej blef fulländad, så att protokollet derom kunde öfverlemnas till föredragning i Statsrådet, förr än kort före jul. Vid denna Högsta Domstolens granskning framställdes viktiga anmärkningar och vida flera, än dem Herr Wallenberg funnit i Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse till Riksdagen, hvari endast upptagits två af de väsentligaste anmärkningar, hvarom Högsta Domstolens samtliga ledamöter förenat sig. De af särskilda ledamöter i öfrigt framställda anmärkningar kunna gifva en föreställning om, huru svårt i sjelfva verket detta lagstiftningsarbete är och huru många iakttagelser dervid äro att göra, såvida icke ändamålet skall förfelas och rättsvidriga följder uppstå.

Herr Wallenberg nämnde vidare, att han fann riktig den af Högsta Domstolen gjorda anmärkning, att pantsättning af jernväg icke borde beviljas i andra fall, än der jernvägsbolaget vore egare till jorden, samt att detta kunde afhjelpas genom en föreskrift,

skrift, att pantsättning icke fick ega rum, utan att expropriation redan skett. Jag hemställer likväl till Eder, mine Herrar, huruvida, under sådan förutsättning, det med denna lag åsyftade ändamål kunde sägas vara vunnet, då ju, såsom vi alla känna, jernvägar börja byggas och obligationslån upptagas, långt innan expropriation hunnit verkställas och såmedelst eganderätten öfvergått till jernvägsbolaget.

Slutligen förmenade Herr Wallenberg, att de framställda anmärkningarne mot förslaget icke bort föranleda till absolut afslag af Riksdagens skrifvelse, enär ju Kongl. Maj:t kunnat deri vidtaga erforderliga ändringar. Nu förhåller det sig likväl så, att Kongl. Maj:t icke eger rätt ändra ett ord i Riksdagens skrivelser, utan endast att oförändradt bifalla eller afslå desamma. Således blef det nödvändigt att utarbete ett nytt förslag och deröfver åter inhemta Högsta Domstolens yttrande. Våra grundlagsformer för lagars stiftande äro något långsamma, men jag anser, att deri ligger snarare fördel än skada, enär det visat sig, att det icke alltid varit nyttigt, att lagen, som af opinionen för dagen kräfts, alltför hastigt kommit till stånd. Emellertid lär man väl svårigen kunna ställa sådana anspråk på Justitiedepartementet, att, sedan ett förslag blifvit afslaget och ett nytt måste utarbetas, det senare skulle hinna blifva färdigt på den korta tid, som förflutit från kort före jul till första dagen af innevarande riksdag, en tid, då statsrådet är fullt upptaget med arbetet för den stundande riksdagen och hvilket, äfven om man ej, såsom den förste talaren önskade, skulle framlägga Kongl. Maj:ts proposition någon tid före riksdagens början, är svårt nog att medhinna till första dagarne deraf.

De *rättsvidriga* följder, som, enligt den förste talarens åsigt, skulle uppstå deraf, att man saknar en lag, som den nu ifrågasatta, kan jag icke inse. Att stora olyckor kunna uppstå, inser jag väl, äfvensom att de i framtiden möjligen kunna i mer eller mindre mån förebyggas genom antagandet af den föreslagna lagen, om fördelarne hvaraf jag likväl tror, att man gör sig för stora förhoppningar. För min del anser jag den säkraste utvägen till förebyggande af sådana olyckor vara, att jernvägsbolagen icke erhålla kredit för lån, med mindre de af dem sjelfva tillskjutna beloppen innebära säkerhet för, att man är något så när betryggad för stora förluster.

Herr Statsrådet Thyselius: Till svar på de anmärkingar, som af en talare blifvit framställda vid åtskilliga delar af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof i hvad den angår 6:te hufvudtiteln, ber jag att få yttra några få ord.

Det anmärktes först, att arbetet med reorganisationen af Kommerskollegium icke ginge nog skyndsamt. I anledning häraf bör jag upplysa, att detta arbete alldeles icke afstannat, såsom talaren torde föreställa sig. Framställningar hafva icke allenast

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

blifvit gjorda om afskiljande från kollegium af åtskilliga ärenden, utan ock beslut derom fattats i den mån ske kunnat. Men utom dessa ärenden, hvilka i allmänhet varit af mindre omfattande beskaffenhet, föreligga äfven andra, och dessa stora och maktpåliggande, hvilkas utgång torde böra afbidas, innan man företager den omreglering af detta embetsverk, som allmänt anses böra ega rum. Det har redan nämnts, att frågan om konsulsväsendets reglering är under behandling. En komité har afgifvit sitt betänkande, men detta har ännu icke kunnat blifva föremål för slutlig pröfning, och då det är känt, att Kommerskollegium har att sysselsätta sig med en mängd till konsulsväsendet hörande frågor, torde det vara lämpligt att först se till, huru denna sak blifver afgjord och sådant desto hellre, som åtminstone af den talare, i anledning af hvars yttrande jag begärt ordet, blifvit ifrågasatt, att en stor del af, om ej alla, de konsulatärenden, som nu af kollegiet handläggas, skola öfverflyttas till Utrikes-departementet. Vidare står på dagordningen frågan om inmutningsrätten, hvilken frågas utgång äfven kan hafva något inflytande på embetsverkets reorganisation. Dessutom är en förändring i patentlagstiftningen i fråga. Den nuvarande lagstiftningen härom är allmänt erkänd icke vara fullt tillfredsställande, och i denna fråga, som är så att säga af internationel beskaffenhet, äro åsigtorna delade, huruvida vid ansökning om patenträtt allenast en inregistrering af ansökningen bör ega rum eller ock en pröfning försiggå, om uppfinningen är ny eller icke. Om den förstnämnda åsigten gör sig gällande, kunna dessa ärenden vid kollegium bibehållas, hvaremot i den andra händelsen, då en djupare teknisk insigt är erforderlig, man måste vara betänkt på en annan ordning för dessa ärendens handläggning.

Vidare berörde samme talare en fråga, som icke egentligen skulle vara föremål för behandling nu, nemligen om fördelningen af det anslag Riksdagen stält till Kongl. Maj:ts disposition för understöd af enskilda jernvägar. Det har anmärkts, att ett sådant understöd icke bort gifvas åt andra jernvägsbolag än dem, som bygga sina banor med normal spårvidd. Ett sådant förbehåll finnes likväl icke omtaladt i Riksdagens skrifvelse, och huru önskligt det än kunde vara, att alla jernvägar inom riket voro byggda med lika spårvidd, tror jag dock, att ett allt för ensidigt fasthållande vid nyssnämnda åsigt skulle föranleda dertill, att till följd af den högre anläggningskostnaden många delar af vårt land komme att blifva i saknad af ett kommunikationsmedel, hvaraf landet har stort behof. De jernvägar, med mindre spårvidd, hvilka erhållit låneunderstöd, äro, om jag undantager den på Gotland, dessutom antingen af större längd och betydelse eller stå de i sammanhang med redan färdiga jernvägar af samma spårvidd, och då de utmynna till statens jernvägar, komma äfven dessa att af de nya anläggningarne draga en icke obetydlig fördel.

Slutligen har det blifvit klandradt, att från handels- och sjöfartsfonden lemnats lån till en bland dessa jernvägar. Jag är

skyldig erkänna. att så är förhållandet, och liknande förhållande har inträffat, icke, såsom Herr Wallenberg sade, endast en eller två, men väl 3 eller 4 gånger förut. Jag ber få fästa uppmärksamheten derpå att, sedan Kongl. Maj:t till Riksdagens disposition afstår de betydliga inkomster, som förut varit handels- och sjöfartsfonden anvisade, denna fond icke eger sådana tillgångar, att den kan med anslag lätta tillvägbringandet af nya och större företag, utan måste åtnöja sig att med lån på billiga vilkor och med längre återbetalningstid understödja desamma. Att således för upprensning af Ståket eller byggande af nya fyrar och båkar erhålla anslag af handels- och sjöfartsfonden, låter sig icke göra, men till lugnande af alla farhågor därför att denna fond uteslutande eller företrädesvis skulle användas till befordrande af jernvägsbyggnader, bör jag meddela, att åtminstone, så vidt jag känner, icke någon ansökan om lån för handeln eller sjöfartens befrämjande under senare åren inkommit, som icke af Kongl. Maj:t bifallits.

Grefve Mörner, Oscar: På sidan 3 i Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof förekommer, att "från det belopp, som sålunda erhålles, i jemnt tal 4,505,500 kronor skall, under förutsättning af Riksdagens bifall till Kongl. Maj:ts proposition om afdrag å kronan behållen ränta af frälse-, skatte- och kronohemman och lägenheter, dragas 468,500 kronor". En afskrifning af samma ränta har således blifvit föreslagen. Motiven för denna Kongl. Maj:ts framställning till Riksdagen finnas anförda i protokollet för finansärenden, bilagan 6 litt. F till ifrågasvarande proposition. Detta utlåtande är, med undantag kan hända af några efter min åsigt litet besynnerligt använda ord, visserligen formfulländadt, i likhet med det mesta som man finner skrifvet af chefen för Finansdepartementet. Om nu med formen förenats ett för mig lika fulländadt och lika acceptabelt innehåll, så hade detta utlåtande endast kunnat väcka tillfredsställelse, men då jag nu egnat min gärd af aktning för talangen, som uppsatt detta formella utlåtande, måste jag förklara, att jag icke är lika nöjd med en del af den deri använda argumenteringen. Jag måste därför göra några anmärkningar, som sannolikt skola komma att nu föga uppmärksammas, men som jag önskar dock må hafva blifvit framställda och finnas i protokollet förvarade, på det att, om någon häfdeforskare i framtiden skulle känna sig manad att efterse förhållandena med åtgärderna för grundskatternas borttagande, han då må finna att de uti ifrågasvarande yttrande af Herr Statsrådet framställda satser icke alla blifvit godkända, eller fått utan motstånd antagas.

Då jag förmodar, att icke Herrarne samteligen ännu hunnit läsa igenom detta utlåtande, torde det tillåtas mig att få uppläsa ett par stycken af detsamma, hvilka innehålla hufvudgrunderna för den framställning, med anledning af hvilken jag nu vill yttra mig. Sedan Herr Finansministern till en början nära nog ådagalagt både lämpligheten och rättmätigheten af grundskatterna och

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

man skulle tycka att följden borde blifva, att han motsatte sig hvarje förändring af desamma, så kommer en vändning, sådan som statsmän understundom göra, sällan till lycka för landet, ja! oftast icke ens för dem sjelfva. Efter det denna utveckling af skattens lämplighet och behöflighet egt rum, såges det således uti en inledning, att en allmän önskan om eftergift af grundskatterna gjort sig gällande, och derpå yttrar Herr Finansministern:

“Härtill kommer, att vid dessa bördor fäster sig en under århundraden nedärfd föreställning om den skilnad mellan skattskyldiga och privilegierade folkklasser, som i vår tid visserligen uti och genom lagstiftningen borttagits, men som i folkmedvetandet envist håller sig fast, så länge den gamla skilnaden består mellan onererad och icke-onererad jord. Så allmänt har dock icke den svenska jorden gått i handel mellan samhällsklasserna, att icke säteriet ännu i de flesta orter med skäl kan betraktas som “herrejord“ i motsats till skattehemmanet som “bondejord“, och, så länge den uråldriga grunden till ett sådant betraktelsesätt fortvarar, kvarstår ock dels mellan jordegarne inbördes, dels mellan de onererade jordegarne och andra samhällsmedlemmar en klasskilnad, som icke med vårt nuvarande statsskicks grund är förenlig och icke heller är gynnande för vår jemna politiska utveckling.“

“Frågan om dessa skatters fortvaro flyttar sig därför, efter min uppfattning, från det rent ekonomiska eller finansiella området in på det sociala eller politiska, och kan först, om den så uppfattas, ernå en antaglig lösning. Det skäl, som, efter hvad ofvan är anfördt, är tillräckligt verksamt att från Eders Kongl. Maj:ts sida påkalla ett steg till deras borttagande, ligger i angelägenheten att aflägsna det nu förefintliga fröet till inre oro och till split mellan element inom folket, hvilka i kommunerna och i riksrepresentationen mötas, och hvilkas förtroendefulla samverkan är ett viktigt vilkor för vårt samhälles utveckling. Utan tvifvel torde nu antydda uppgift få anses utgöra ett skäl för en dylik reform, fullt så talande och viktigt som något annat, hvilket må kunna till förmån för skattejemkningar eller skattelindringar hemtas ur skattesystemets teori eller från hänsyn till samfärdsels lättande, till industriens utveckling eller uppborðsväsendets förenkling.“

Af detta finner man således, att statsrådet och chefen för Finans-departementet ansett denna fråga böra öfverflyttas från det ekonomiska området och följaktligen icke utgöra föremål för betraktande endast ur finansiell synpunkt eller ur synpunkten af skattens rättvisa, lämplighet eller behöflighet, utan att den numera bör begrundas ur synpunkten af samhällets sociala förhållanden. För min del kan jag icke biträda denna uppfattning och hade icke väntat att till den oro i en del sinnen, som genom grundskatterna må förorsakas, skulle läggas ökad eld genom att uppkalla och emot grundskatterna förena hat och bitterhet i anseende till deras sociala ställning samhällsmedlemmarna emellan. Jag har icke funnit det onaturligt och jag har alls icke förväntat mig öfver att de personer, som ega jord, hvilken är behäftad med grundskatter, söka att vinna någon lindring i dessa skatter eller att afskudda sig desamma. Det

ligger enligt min erfarenhet i menliga naturen, att en skattskyldig söker att, så snart det icke är till uppenbar skada för landet, blifva ifrån skatterna befriad; och detta förhållande hvilat på omtanken om egen välfärd eller, skarpare uttryckt, på egennyttan. Ur denna synpunkt har jag ansett frågan om grundskatterna böra betraktas, men att samhällets sociala förhållanden skulle påkalla en åtgärd i detta hänseende har varit, intill dess jag läst detta utlåtande, fullkomligt främmande för mig.

I Sverige har funnits en skilnad mellan herremän och bönder. Detta är sant, men icke hafva dessa herremän utgjorts endast af egare af så kallad privilegierad jord. Att hos den, som eger historisk kunskap och förmåga af uppfattning af forna förhållanden, en sådan åsigt kunnat göra sig gällande, kan jag icke begripa. På den tid, då skilnaden mellan odalbönder och trälrar existerade, fanns icke någon privilegierad jord, och under senare tider hafva de s. k. herremännen utgjorts väl till en del af egare till privilegierad jord, men till en ännu större del af andra, hvilka icke egde sådan jord eller ens någon jord, ty enligt allmänna föreställnings-sättet vore ståndspersonsklassen, hvartill man fick räkna, ibland andra, sonen af presten, borgaren och embetsmannen, lika mycket herremän som någonsin innehafvaren af en liten egendom, äfven om den var af frälse natur, och skilnaden emellan ståndspersoner och de s. k. bönderna, fullt så stor, ja oftast större än emellan desse senare och en stor del frälsejordsegare. Dessutom är för närvarande denna skilnad väsentligen upphäfd. Jag har vistats lång tid på landet och känner till en temligen vidsträckt krets och jag kan intyga, att herretiteln icke är inskränkt till egare af frälse- och säterijord. Der äro vi alla "herrar", äfven de som förr kallats bönder och sedan landtbrukare; och man kan sålunda med allt skäl säga, att skattejordsegare äro herrar, lika väl som egare af privilegierad jord, och en persons anseende hvarken höjes eller förminskas deraf att han eger frälse- eller skattejord, och någon skilnad i umgänges-lifvet grundlägger icke den olika jordnaturen för jordens egare. Ur denna synpunkt kan därför icke någon efterskänkning af grundskatterna vara behöflig eller påkallad eller på något sätt försvaras.

Sedermera säger Herr Finansministern, att i bibehållandet af den s. k. privilegierade jorden skulle ligga ett frö till oro och split inom kommunerna och riksrepresentationen. Hvad riksrepresentationen angår, vet jag icke deraf någon skilnad såsom mellan herremän och bönder, och om innehafvare af icke privilegierad jord yrka på eftergift af grundskatterna, så kommer icke detta deraf, som skulle de icke ega herretiteln och i sådant hänseende vara afundsjuke på eller missnöjde med andra, utan helt enkelt därför att de önska slippa ifrån skatten. Inom kommunerna skulle också enligt Herr Finansministerns yttrande bibehållandet af privilegierad jord föranleda till split och oro. Om kommunala förhållanden har jag väl temligen kännedom, då jag innehaft alla möjliga kommunala uppdrag, som i min ort kunna komma någon till del, och då vågar jag påstå, att den omständigheten, att några innehafva privilegierad jord och

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

andra oprivilegierad verkar icke tecken till oenighet inom kommunen, men det finnes något annat, som emellanåt åstadkommer split, och det är egandet af större eller mindre egendom och den olika rösträtt, som deraf följer. Det är detta, som hos dem, hvilka innehafva mindre egendom, understundom jäser och väcker missnöje samt alstrat en önskan att få någon förändring, en önskan som jag likväl tror är lifligare vid riksdagen än på landsbygden. Som sagdt, tillvaron af privilegierad jord väcker intet missnöje särdeles som innehafvarne af sådan jord blifva så mycket högre taxerade och till följd deraf få betala så mycket större kommunalutskylder.

Om man nu börjar att flytta dylika skatte- och finansfrågor in på det politiska och sociala området, så hemställer jag: hvar finnes gränsen för anspråken om jemlikhet och jemkande inom detta område? Om jag eger 30 hemman i en socken och af öfrige sockenbor icke någon eger mera än 1 eller 2 hemman, så kunde det, om jag begagnade mig utaf min rösträtt, väcka missnöje; och då skulle man kunna säga att egendomsförhållandena borde utjemnas — en sak, som dock ännu ingen vågat att här framkomma med. Jag tillåter mig att säga, att i ett anförande till statsrådsprotokollet borde icke någon antydning om en väg till detta håll ifrågakomma, men då jag naturligtvis icke har någon justeringsrätt, så får jag inskränka mig till att nedlägga min protest emot en sådan argumentation, som Herr Finansministern uti sitt yttrande användt.

Vidare förekomma i Herr Finansministerns utlåtande åtskilliga andra besynerligheter, såsom då han framhåller den omständigheten, att hvarken i skatteköpsförordningarne eller i de med dem öfverensstämmande skatteköpsbrefven, åtminstone från början af 1700-talet. utgörande af de till skatte köpta hemmanens årliga ränta intagits såsom uttryckligt köpevilkor. Jag får erkänna att om process väcktes inför domstol, så skulle en sådan argumentation möjligen blifva använd af en saksförare, men att den skulle förekomma i statsrådsprotokollet hade jag verkligen icke föreställt mig och jag har icke kunnat stillatigande låta den passera.

Om man nu likväl, enligt finansministerns uppfattning, ser frågan ur social synpunkt och är öfvertygad att det skäl, som i detta hänseende af Herr Statsrådet åberopas för borttagande af grundskatterna, verkligen förefinnes, då borde man väl få antaga, att en minister, som inser faran och är angelägen att aflägsna detta frö till oro och split, så väl inom representationen som kommunen, skulle skyndsamt vidtaga alla möjliga åtgärder för att verkligen få detta frö aflägsnadt. Ty jag föreställer mig, att det är regeringens önskan, att lugn må råda inom landet och att alla anledningar till split undanröjas. Men huru förhåller det sig härmed? Jo, Herr Finansministern yttrar längre fram uti sitt anförande, att grundskatten må eftergiftas endast i den mån befintliga tillgångar kunna betäcka den eftergift, som sålunda lemnas, och föreslår därför en afskrifning på räntan af 15 procent. Jag vågar då fråga: om detta frö till split förefinnes, aflägsnas det genom en sådan åtgärd?

15 procent är 15 procent, men 85 procent kvarstå, och skilnaden mellan onererad och icke onererad jord förefinnes fortfarande. I sådant fall kommer ju fröet till split och oro äfven fortfarande att finnas till, och det förespeglas icke ens, att åtgärder inom den närmare framtiden skola vidtagas för att få det aflägsnadt, utan endast i den mån tillgångar med säkerhet kunna beredas för eftergiftens betäckande. Att fastställa en bestämd aflösning, det visar sig kanske icke vara lämpligt, och argumentationen härför har jag just intet att invända emot; men förslaget om eftergiften och grunderna derför finner jag icke stå i harmoni med hvarandra. Huruvida grundskatterna alldeles må efterskänkas eller ej, derom råda olika meningar en, och särskild Kongl. proposition föreligger nu, hvilken mera direkt berör den frågan. Att landet skulle vinna något på en sådan eftergift, betvivlar jag emellertid och anser det ligga i sunda förnuftet, att, då samhället skyddar eganderätten till jorden, denna jord äfven må hafva en särskild beskattning sig åsatt, hvilken öfrige samhällsmedlemmar icke böra vidkännas. Jag skulle för min del icke varit emot, om man valt en annan utväg, än den nu föreslagna. Hvad säterier och frälsejord beträffar, så hafva dessa sin skattefrihet, dels såsom belöning för en gång fäderneslandet gjorda stora tjänster och dels såsom vedergällning för vissa prestationer, som de lemnat det allmänna och hvilka utgått kämbart och gagneligt nog, hvarom, ibland annat, berättelsen om slaget vid Lund vittnar, då deraf inhemtas, att nästan hela adelsfanan låg kvar på slagfältet. Då denna frihet sålunda tillkommit i laglig, och för den tid då den uppkom och andre jordegare möjligen skulle af förändringen kunnat hafva men, ingalunda obillig ordning, innebär den ingen orättvisa; men om den skall försvinna, hade det varit bättre, om dessa frälse- och säteri-egare erhållit ersättning medelst statsobligationer eller på annat sätt och deras jord derefter blifvit underkastad åsättande af lämplig grundskatt, i likhet med skattehemmanen. Ty, som sagdt, med billigheten öfverensstämmer det, att en särskild skatt vidhäftar jorden. Genom den nu af regeringen föreslagna åtgärden skulle fröet till split och oro mellan särskilda klasser af jordegare, påstås det, försvinna. Men under hemmansegarne finnes en annan talrikare klass, bestående af backstugusittare och torpare; mellan dem och de förra finnes en stor skilnad, och utplänen den, om I kunnen!

Jag har endast velat framställa dessa ord såsom en protest emot satsen och yrkanden, som jag måste högligen ogilla.

Herr Ribbing, Sigurd: Såsom den högtärade Kammaren tvifvelsutan väl erinrar sig, föreslog sistlidne års Riksdags Stats-Utskott i sitt utlåtande N:o 22, en anhållan från Riksdagen till Kongl. Maj:t om framläggande för dernäst sammanträdande Riksdag af "en detaljerad plan för den akademiska adjunktstipendiatens samt de nuvarande docentstipendiernas ombildning," hvilande på vissa, af Utskottet angifna grunder. Riksdagen godkände såväl förslaget som grunderna, och dess framställning om båda, reproducerande Utskottets ordalag, återfinnes i Riksdagens under-

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

dåniga skrifvelse N:o 42. Liksom jag vid remissen sistlidet år af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om statsverkets tillstånd och behof i denna Kammare begärde och erhöll ordet för att afgifva några erinringar vid hvad i en bilaga till samma nådiga proposition då af den högt ärade chefen för Ecklesiastikdepartementet i saken var framställt och föreslaget; så måste jag ock anhålla att få göra nu, beträffande det förslag i ämnet, som, på grund af Riksdagens ofvan omnämnda anhållan, af den ärade chefen blifvit afgifvet i den Kongl. propositionen om statsverkets tillstånd och behof till innevarande Riksdag. Detta förslag återfinnes i 7:de bilagan till Kongl. Maj:ts proposition under 4:de punkten.

Skälet hvarföre jag anhåller att nu, såsom i fjol, vid remissen af den Kongl. propositionen till Stats-Utskottet, få yttra mig i det nämnda ärendet, är alldeles detsamma som då af mig angafs: att här en fråga föreligger af mera speciel natur, nemligen beträffande en delvis organisation af lärareverksamheten vid universiteten, hvarmed ej kan begäras att det ärade Stats-Utskottets herrar ledamöter i allmänhet skola ega närmare bekantskap, men att deremot jag, såsom hörande till universitet, mer än många af de öfrige Herrarne i Kammaren rimligen bör kunna vara i tillfälle att lemna en eller annan upplysning, göra en eller annan anmärkning beträffande de särskilda punkterna i det gifna förslaget. Den ärade chefen för Ecklesiastikdepartementet, förklarade, när förra året Stats-Utskottets hemställan om begärande af förslag till de akademiska adjunkturernas omgestaltning i Kammaren förevar, härstädes ej blott att han vore villig att efterkomma en sådan begäran, om den af Riksdagen framställes, utan yttrade derjemte, på trenne särskilda ställen i sitt anförande, att i de sedermera af Riksdagen gillade åsigheter och yrkanden, Utskottet i ärendet gjort, "ingen väsentlig olikhet" funnes med hans egna då framställda grunder för de akademiska adjunkturernas ombildning. Det synes mig då naturligt och enklast, att vid den granskning, jag af vissa punkter i chefens för Ecklesiastikdepartementet nu afgifna förslag önskar göra, å ena sidan tillse, huruvida de öfverensstämma med förra årets Riksdags i saken uttalade åsigheter och yrkanden; å den andra, taga i betraktande de föreslagna bestämmelsernas betydelse och följder för universitetet och den akademiska undervisningen.

Innan jag härtill öfvergår, anhåller jag endast att få återkalla i minnet, att chefen för Ecklesiastikdepartementet för sin yttrade åsigt om behofvet af de akademiska adjunkturernas ombildning anförde två hufvudsakliga skäl: nemligen dels adjunkturernas otillräckliga löner och dels deras osjelfständiga ställning, såsom lärare, samt att Stats-Utskottet uti sitt i Riksdagens skrifvelse reproducerade utlåtande om denna punkt förklarade sig gilla dessa skäl och just på grund af desamma och med deras citerande äfven för sin del ansåg nödigt, "att adjunkturerna vid universiteten indragas och ersättas med något bättre."

Under sådana förhållanden framstår sjelfmant den frågan: äro nu de olägenheter vid den akademiska adjunktsinstitutionen, hvilka

för den ärade chefen för Ecklesiastikdepartementet och för Riksdagen gemensamt utgjorde skälen till att nämnda institution i sin nuvarande form ej borde bibehållas, utan borde utbytas mot och ersättas af något bättre: äro, säger jag, dessa olägenheter jemte andra dermed omedelbart sammanhängande i den ärade departementschefens nu afgifna förslag afhjulpna? Alltså, huru förhåller det sig, för det första, med *aflöningen*?

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

Att förslaget i detta hänseende innehåller en *förbättring* i de nuvarande adjunktslönerna, är ostridigt, om ock ej en så stor, som synes framgå af bilagan till Kongl. propositionen sid. 29, der de nuvarande adjunktslönerna uppgifvas till 2,400 och 3,000 kronor. Genom sistlidne Riksdags beslut utgöra adjunktslönerna för det närvarande i verkligheten 3,000 och 3,500 kronor; enligt Kongl. Maj:ts proposition åter skulle lönen för de akademiska lärare, som skulle benämnas extra ordinarie professorer, blifva 4,000 kronor och i några undantagsfall 4,500 kronor. Beträffande dessa föreslagna lönebelopp må nu först anmärkas, att i förra Riksdagens skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:ts icke finnes någon anledning eller ens någon slags antydning om inrättande af professioner med olika löner och lägre sådana, än de nu till professorerna anslagna. Men deremot uttalade Stats-Utskottet vid nämnda riksdag i sitt betänkande N:o 22, i punkten *näst* före den om adjunktsinstitutionen, liksom Riksdagen i sin skrifvelse en knapp sida före ordandet om nyss anförda ämne, den satsen, att Utskottet ansåg att "det i flera afseenden vore olämpligt, att professorer funnes med olika löneinkomster," och Utskottet lade härpå en sådan vikt, att det förty föreslog förändring i professorernas spanmålslöner, hvilket äfven blef af Riksdagen godkänt. I denna del är det framlagda förslaget alltså *emot* Riksdagens uttalade åsigt.

Det andra är nu frågan om tillräckligheten af de föreslagna lönebeloppen. Herr Departementschefen yttrar, att de af honom föreslagna lönebeloppen åt de s. k. extra ordinarie professorerna, "kunna anses motsvara dessas ställning och arbete" — hvilket senare nemligen, såges det, skulle vara något mindre än de ordinarie professorernas. Denna minskning består nu *icke* i föreläsandet: i afseende derå äro *alla* professorerna enligt förslaget likställda. Återstår skyldigheten att examinera. Huru med denna skyldighet enligt förslaget skulle förhålla sig för de extra ordinarie professorerna, torde ej vara lätt att afgöra. Väl heter det, att dessa skulle "*vanligen* uteslutande vara lärare" (i motsats mot examinatorer), äfvensom att de icke skulle hafva "*den regelbundna* examensskyldighet, som ordinarie professorer." Men hvad betyda väl här dessa, till den, såsom det synes, antydda befrielsen tillagda orden: *icke vanligen* och: *icke regelbundet*? Anmärkas kan vidare, att sedan medel af sistlidne Riksdag anslagits till "lärarekrafternas förstärkande" inom den teologiska och den juridiska fakulteten, hafva de icke-professorliga lärare, som kommit i åtnjutande af dessa medel, fått sig ålagdt att hålla ett ökad antal föreläsningar i en viss del af de ämnen, som tillhöra ordinarie professioner, men ock, i *båda* de nämnda fakulteterna, att *i samma del af den*

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ordinarie professors ämnen, de föreläsa och examinera. Också synes det så naturligt, att deri en akademisk lärare är ålagd att föreläsa, han ock examinerar, deri han icke är skyldig föreläsa, han ock är befriad från examination: att en annan anordning ej utan stora olägenheter låter sig genomföra. Men finnes ingen skillnad mellan den ordinarie och den s. k. extra ordinarie professors lärareverksamhet, så har ju dermed ock hvarje skäl till den föreslagna olikheten i lön försvunnit, då det väl ej rimligen kan sägas, att de extra ordinaries frihet från deltagande i konsistorii-sammanträdena kan motivera minskningen af lönen med en hel tredjedel af den ordinarie. Ty det är väl att märka, att denna lägre lön ej heller låter sig försvara medelst analogien med yngre och äldre embetsmän inom andra verk. I dessa motiveras de förstnämndas lägre lönebelopp medelst den jemförelsevis säkra utsigten för dem att i sin tur och inom en ej allt för lång tid vinna högre befordran med bättre lön. Men sådant avancement är deremot för lägre aflönade lärare vid universitetet icke att med någon slags visshet eller sannolikhet påräkna. Af det skäl, att de högre aflönade platser, till hvilka hvarje lägre aflönad kan sätta i fråga att kunna vinna befordran, äro så få, att de i de flesta fall blott utgöra en enda vid hvardera af våra två universitet och det således måste anses på oberäknelig tillfällighet beroende, om en sådan för en viss person någonsin erbjuder sig. Derföre är det ock faktiskt, att de nuvarande akademi-adjunkternas medelålder är mellan 40 och 50 år, d. v. s. minst 10 år högre, än för såväl dem sjelfve, som för de ordinarie professorsplatserna, till hvilka de äro de närmaste aspiranterna, vore önskvärdt. Men på detta sätt får man ju, lika väl i de föreslagna så kallade extra ordinarie professorerna, som man hittills haft det i adjunkterna, män, som, oberoende af skicklighet och duglighet, kunna komma att blifva satta på förknappning största delen af sin dugliga ålder, om nemligen den för dem föreslagna lönen är otillräcklig och då man ej kan vänta att blotta orden E. O. framför deras titel skola minska deras lefnadsbehof.

För att, under sådana förhållanden, som de nu nämnda, vinna ett på fakta stödt svar på frågan om de föreslagna lönernas tillräcklighet eller otillräcklighet, skall jag blott göra en enda påminnelse. Det är två år sedan det begärdes tillökning i professorslönerna från 4,500 kronor till 6,000 kronor, på den angifna grund, att 4,500 kronor vore alldeles otillräckliga att försäkra dessa tjänstemän om en någorlunda sorgfri existens, äfven der anspråken på en sådan voro ganska måttliga, och sätta dem i tillfälle att odeladt egna sig åt sitt lärarekall. Och denna begärda lönetillökning beviljades, först på grund af enskild motion, på extra stat; vid sista riksdagen åter, på grund af Kongl. Maj:ts proposition, på ordinarie stat. Deraf slutar jag, att, om 4,500 kronor äro otillräckliga, så äro 4,000 kronor det ännu mera.

Jag kan följaktligen icke anse lämpligt att för framtiden tillskapa eller framgent bibehålla en institution, om hvilken man på förhand kan veta, att dess innehafvare, liksom de nuvarande akade-

mi-adjunkterna, måste komma att bilda ett element inom universitetet af med sin ställning missnöjde, då de icke äro befriade från tryckande näringsbekymmer, liksom på förhand veta, att de extra ordinarie professorerna, så väl som adjunkterna skola komma att tvingas att för sin tarfliga utkomst egna sig åt sysselsättningar, främmande och hinderliga för det ostörda utöfvandet af deras egentliga kall. — Till denna väsentliga olägenhet kommer för öfrigt ännu en, befintlig vid de nuvarande adjunkturerna, som skulle kvarstå vid de föreslagna extra ordinarie professionerna, en olägenhet, som, om ock ej nämnd af den ärade departementschefen, icke dess mindre är faktisk. Det är den af mig sistlidet är påpekade olägenheten vid akademiska befordringsfrågor, att, då en ordinarie profession blir ledig, adjunkten är nära på sjelfskrifven att erhålla den, på grund af sin långa tjänstetid. Denna olägenhet skulle, med det framlagda förslaget antagande, ökas i samma mån den extra ordinarie professorn skulle stå en ordinarie profession ännu närmare än händelsen är med adjunkten; och, på samma gång den afskräcker yngre förmågor att ens inlåta sig i en tällan, som de på förhand anse fruktlös, medför den faran att förvandla den ordinarie professorscorpens till ett gubbbhus, förvandla betydelsen af "skicklighet och förtjänst" till liktydiga med: lång tjänstetid — något som väl allra minst i fråga om akademiska lärareplatser kan erkännas riktigt.

I sammanhang med det anförda må, om ock mera blott i förbigående, ännu en anmärkning göras, emedan den ej är utan all betydelse för bedömandet af de föreslagna nya lärareplatserna, som skulle träda i stället för adjunkturerna. I bilagan till Kongl. Maj:ts proposition sistlidet är hade dessa platser af Herr Departementschefen benämns *extra ordinarie professioner*. Stats-Utskottet och i enlighet med detta Riksdagen i sin underdåniga skrivelse yttrade i afseende derå, att de icke borde så benämnas, då sådant innebure en strid mot deras egen karakter. Ej ens i detta hänseende, beträffande benämningen, har den ärade departementschefen i sitt nu afgifna förslag kunnat villfara Riksdagens begäran. Med anledning af den anförda anmärkningen hade man från Upsala föreslagit benämningen: *biträdande professor*. Men med allt skäl anmärker Herr Departementschefen i sitt nu afgifna förslag (sid. 31), att detta strider emot den *sjelfständiga* ställning, de nya lärareplatsernas innehafvare skulle intaga. Från Lund åter föreslogs att kalla dessa lärare *fakultets*-professorer, i motsats mot de öfriga såsom *universitets*-professorer — således liksom om man ville benämna en person t.ex. ledamot af Första Kammaren, i afsigt att dermed beteckna, att han *icke* vore ledamot af Riksdagen. Återstår då att, i förslaget, säga *extra ordinarie professorer* och sålunda för dessa ordinarie innehafvare af ordinarie tjänster begagna en benämning — för att nyttja Stats-Utskottets uttryck — innebärande en motsägelse mot deras karakter såsom sådane. Namnet är visserligen ej af väsentlig betydelse. Men sjelfva förlägenheten att finna ett sådant, som ej är vilseledande med afseende på det benämnda, visar, att då man velat skapa en mellangrad af

Statsregle-
ningsproposi-
tionen.
(Forts.)

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

lärare, hvilkas skilnad från ordinarie professorer är mindre än någons som ej är ordinarie professor, och hvilka ändå ej skola vara ordinarie professorer, sjelfva denna skilnad blir imaginär. Jag nekar ej behovet och lämpligheten vid den akademiska undervisningen af en mellangrad mellan ordinarie professor och docent: nemligen i alla de vetenskaper, der den muntliga undervisningen medelst föreläsningar och diskussioner är förenad med så kallade institutioner för särskilda praktiska öfningar. Men de, som närmast handleda sådana, äro hvarken i sin verksamhet i förhållande till professorn oberoende, då, såsom Herr Departementschefen sjelf anmärker, blott *en* kan vara institutionens prefekt, utan de äro biträden åt honom; icke heller är arten af deras lärareverksamhet lika med professors, utan här är frågan om laborator-, prosektors-, konservators-, observators-, assistent-befattningar.

Det andra af departementschefen anförda och af Riksdagen åberopade skäl till den akademiska adjunktinstitutionens ombildning var adjunkternas osjelfständiga ställning med särskild hänsyn till skyldigheten för dem att vikariera för ordinarie professorer. Denna olägenhet är i det nu framlagda förslaget onekligen undanröjd, på det ganska lätta sätt, att, så vidt man kan se af förslaget, vikariatsskyldighet öfverhufvud taget är, om ej alldeles upphäfd, dock väsentligen inskränkt, synnerligen för de extra ordinarie professorerna. Just *detta* sätt att undanröjda den öfverklagade felaktigheten vid adjunktinstitutionen leder helt naturligt till att, från betraktelsen af de extra ordinarie professorernas ställning enligt det framlagda förslaget, öfvergå till den andra hufvudsakliga synpunkten för detsammias skärskådande: i anseende till dess betydelse för den akademiska undervisningen och i sammanhang med denna stående examina. Jag ber då att få påminna om något, som i fjol här af mig yttrades om denna undervisning. Enligt sakens natur är denna undervisning till ändamål och sätt tvåfaldig. Å ena sidan framträder den såsom mera summarisk, omfattande vissa jemförelsevis elementära och avslutade kurser inom vetenskaperna: för alla dem, som icke göra en viss vetenskap till föremål för djupare eller specialstudier; för dem, som studera ett visst ämne till en praktisk eller en förberedande examen, vid handledning af förberedande öfningar till examina. Man kan nemligen icke begära eller ens anse önskvärdt, att den, som studerar till en preliminär examen, skall i egentlig mening fördjupa sig i de vetenskaper, en sådan omfattar, ej heller att någon skall göra mera än några få ämnen till föremål för specialstudier. De studerande, som behöfva en sådan undervisning, som den nu nämnda, äro, just till följd af dess nyssnämnda beskaffenhet, det stora flertalet. Och handledning behöfva de studerande vid ett sådant studium, företrädesvis just derföre, att de dervid äro nybörjare och icke i högre grad appropundera vetenskaperna. Synnerligen gäller detta för det närvarande, då, till följd af undervisningens anordning vid elementarläroverken, de studerande vid ankomsten till universitetet långt mindre nu än förr förmå att

utan hjälp och handledning idka studier. Den andra rigtningen eller arten af den akademiska undervisningen är den mera egentligt och strängt vetenskapliga och demonstrativa: för dem, som göra den ena eller andra vetenskapen till föremål för sådant studium: för de högre och slutliga universitetsexamina. Ingendera af dessa båda rigtningar eller arter af akademisk undervisning kan undvaras. Utan den första skulle det stora flertalet studerande stå utan hjälp i begynnelsen af sina studier och den grundläggning i dessa, utan hvilken en vidare fortgång skulle sväfva i luften; utan den senare skulle universitetet nedsjunka till en högre klass af elementarläroverk. När jag säger detta, måste jag att börja med, afvärande, skydda mig för en misstyding af det yttrade. Då jag sistlidet är sade något likartadt om den akademiska undervisningen, gaf detta den ärade chefen för Ecklesiastikdepartementet anledning till att, i nans anförande med hänsyn till min föregående framställning yttra, att jag "synes anse den enskilda, mera summariska undervisningen vara den viktigaste" vid universitetet, hvilken åsigt den ärade departementschefen skyndade att bemöta. Det går visserligen an att på sådant sätt lägga sin motståndare i munnen jemt upp motsatsen af hvad han sagt — och sedan vederlägga. Hvad jag då i ifrågavarande ämne yttrade och utförde — och hvilket fortfarande är min mening — var (såsom af Första Kammarens protokoll I, N:o 2 sid. 17—18 visar sig), att den relativt elementära undervisningens handhafvande af vissa lärare är oundgänglig, dels med afseende på de studerandes behof, men dels, och just emedan så är, för att bereda tillfälle och möjlighet för professorerna att inrätta sina offentliga föreläsningar på det hos oss af ålder brukade verkligt vetenskapliga sätt, hvarmedelst våra förnämsta föreläsare spridt glans och berömmelse öfver universitetet.

Det frågas nu, huru det framlagda förslaget ställer sig till de båda i korthet karakteriserade rigtningarne eller arterna af undervisning, som ingå i den akademiska och bilda denna. Den först nämnda, mera preliminära och i kurser afrundade, utgjorde i äldre tider adjunkternas enda egentliga åliggande. Den skötes för det närvarande, med få undantag, af docenterna, men just ovissheten om att erhålla dertill fullt kvalificerade och tillika villiga är anledningen till anhållan om docentstipendier fästade vid visst ämne och med förpligtelse för innehafvaren att i samma ämne mot skäligen betalning gifva undervisning. Enligt det framlagda förslaget synes ock denna undervisning vara påräknad att lemnas af de stipendierade docenterna — under det alla professorer skola sjelfständigt och i rent vetenskapligt föredrag undervisa — liksom till docenterna hör att, der vikariat undantagsvis komma i fråga, bestrida dessa: de med stipendier i vissa ämnen försedda docenterna — heter det i bilagan, sid. 20 — "skola i gengäld deltaga i undervisningen och de vetenskapliga öfningarne samt vid behof sköta vikariat för ordinarie lärare". Men för att ens med någon grad af sannolikhet kunna påräkna vinnandet af detta dubbla ändamål, är antalet af de vid vissa ämnen fästade docentstipendier,

Statsregle- förslaget upptager, allt för litet, liksom samma förslag lemnar hvarje
ringsproposi- närmare och bestämd anordning härvid alldeles oafgjord.
tionen.
(Forts.)

Ett exempel må upplysa rigtigheten af dessa mina påståenden. Den så kallade humanistiska sektionen inom filosofiska fakulteten består för närvarande af 10 professioner i hvar sin vetenskap. För denna sektion är föreslaget 4 stipendier, så att alltså 6 särskilda professioner och särskilda vetenskaper inom sektionen blifva utan dylika stipendier. Nu frågas: *hvilka* ämnen är det, som skola lyckliggöras med dessa stipendier och sålunda ega docenter att med säkerhet för undervisningen påräkna? Derom yttras icke ett ord i den Kongl. propositionen, ej heller om hvem som skall afgöra, hvilka dessa fyra lyckliga professioner äro. Skall det vara sektionen sjelf, så leder sådant till ett allas krig mot alla, ty *hvarje* professor skall då med fullt skäl yrka, att *han* i *sin* vetenskap behöfver en docent med de förpligtelser, innehafvande af stipendium medför. Vidare: skola dessa fyra docenter "deltaga i undervisningen" *blott* i det ämne, i hvilket hvar och en af dem har stipendium, eller i undervisningen inom sektionen i allmänhet? Förslaget bestämmer derom intet. Så skola de fyra docenterna derjente, såsom nämndt, då behöfvet kräfver, vikariera för de ordinarie professorerna. Skall denna skyldighet inskränka sig till profession i den vetenskap hvori docenten åtnjuter stipendiet, eller skall den utsträckas till alla professioner inom sektionen? I förra fallet omöjliggör man anställande af examina i de ämnen, der professor är hindrad att för tillfället sjelf förrätta den och sålunda en vikarie nödvändigt behöfves, om någon examen skall blifva af; i senare fallet fordrar man af docenten, den unge, begynnande vetenskapsmannen långt mera, än af professorn, den gamle och bepröfvade. Antag t. ex. att professionen i hebreiska vore ledig (någon extra profession deri är ej föreslagen, att ej tala om att e. o. professorer *icke* skola hafva *någon* vikariatskyldighet), men att t. ex. en stipendierad docent funnes i teoretisk filosofi. Skulle då denne, på anmodan att anställa examen i hebreiska, dertill vara skyldig? Anmodade man om sådant professorn i teoretisk filosofi, så skulle han ärligt svara, att han ej kan det. Men hans docent skall kunna det? Eller skall examinanden undergå examen i hebreiska och deri få betyg utan någon examinator? — Det exempel, jag härmed anført af den humanistiska sektionen är för öfrigt ingalunda enstaka: för den teologiska fakulteten, med fyra ordinarie professioner och tre extra ordinarie, är föreslaget *en* stipendierad docent; för den juridiska fakulteten, äfven med fem ordinarie professioner och två extra ordinarie, två docenter.

Nu torde någon fråga, om ej den hittills af mig omtalade, mera elementära och preliminära undervisningen kunde meddelas af professorer, *likaväl* som den strängare vetenskapliga? Utan tvifvel ginge det mycket väl för sig — och just att så till största delen sker vid utrikes universitet är en ej ringa anledning till det *stora antal* professioner, de ega; — det ginge, säger jag, för sig utan svårighet, nemligen *med vilkor*, att antingen mera strängt vetenskapliga föreläsningar upphörde, eller ock dubbla professioner

i hvarje ämne inrättades och deras innehafvare mellan sig fördelade de båda slagen af undervisning. Det förra vill Herr Departementschefen på goda grunder icke; det senare är ej heller förslaget, af det naturliga skäl, att då ej längre är att tänka på att stanna inom befintliga tillgångar.

Härefter gå vi till den andra rigtningen eller arten af den akademiska undervisningen, den i sträng mening vetenskapliga, som skall meddelas genom professorernas föreläsningar, så de ordinaries som de extra ordinaries. Är förslaget njuggt med afseende på docentstipendier, så synes det så mycket mera frikostigt med professioner, ända derhän att det vid första anblicken kunde tyckas såsom öfverflödade det på sådana — i hvilken omständighet bristen på tillräckligt antal docentstipendier just har sin grund, då tillgångarne äro begränsade. I allmänhet utgår förslaget i fråga om nya professioner från den förutsättning, att den undervisning, som genom offentliga föreläsningar meddelas, bör utvidgas; att derföre hvarje vetenskap bör delas och hvardera delen (t. ex. allmän och svensk historia) af olika professorer, som hålla föreläsningar i "närbeslägtade ämnen", handhafvas; men att, just derföre att flera sådana föreläsningar i närbeslägtade ämnen samtidigt hållas, vikariat ej skola behövas om den ene eller andre professorn är hindrad att sjelf föreläsa, utan föreläsningarne i *det* ämnet då ligga nere och ersättas genom föreläsningarne i *ett* närbeslägtadt (t. ex. kriminal- och processrätt). — Vore Kongl. Maj:ts nådiga proposition med dertill hörande bilagor ej ett så högtidligt aktstycke, som den är, skulle man kunna vara frestad att sätta i fråga, om ej nu omförmälda del af den högtäradade departementschefens förslag utgjorde en satir på Stats-Utskottets och Riksdagens i ämnet uttalade åsigtter och begäran. Sedan båda yttrat, att "icke flera professorsbefattningar måtte inrättas, än som *af behovet oundgängligen kräfoes*", uttalas i första punkten af de grunder, enligt hvilka Riksdagen begär att förslag skall framställas, "att i stället för nuvarande adjunkturer inrättas dels fasta professorsplatser utöfver de nu befintliga, der sådana för undervisningens upprätthållande samt för *obligatoriska examinas* förrättande äro af nöden". I det med anledning af denna begäran nu framlagda förslag upptagas 18 nya fasta professioner för Upsala och 16 för Lund, eller tillsammans *ej mindre än 34*, men *utan att examensskyldighet anses nödig för någon af dessas innehafvare*.

I allmänhet må om vetenskapliga, muntliga föreläsningar erinras, att dessa i våra dagar aldrig behöfva eller böra bestå af reciter af faktiska detaljer med all den bredd sådana reciter medföra, såsom förr var nödigt: allt som till sådant hörer inhemtas af discenten både hastigare och beqvämare hemma hos honom sjelf ur böcker. I våra dagar har, i följd af boktryckerikonsten och den utbredning densamma fått, betydelsen af föreläsningarne undergått en betydlig förändring emot t. ex. under medeltiden, då bokskatter voro mera sällsynta och svåra att erhålla än nu. Hvad verkligt vetenskapliga föreläsningar i våra dagar skola innehålla och utgöra, är återförande af ämnet till dess väsentliga grunder;

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ur dessa företagen bevisning och sammanförande till ett helt af de hittills vunna resultaten i och af vetenskapen, samt dermed ock hänvisande på och, så långt krafterna medgifva, fortgång till lösning af de problem, som ur det hittills vunna framstå; kort sagdt, de skola, såsom Geijer uttryckte sig, bestå i lärd forskning, blott att denna af föreläsaren sker högt och i sällskap med hans åhörare. Men af denna deras sammanfattande natur, såsom lemnade öfversigter, följer, att liksom de ej böra allt för mycket söndersplittra ämnet, de ej heller behöfva i hvarje vetenskap eller parcell af en sådan vara så många. Och vidare följer af denna deras beskaffenhet, att de ej egentligen för andra eller flera äro nödiga, än för dem, som något djupare vilja intränga i deras föremål och åt dess studium egna en jemförelsevis längre tid: allt hvad till preliminära och elementära studier hörer, eller till förvärfvande af kunskap om fakta, inhemtas fortare och lättare på annat sätt, såsom redan af mig antydts. Derföre är det ock ett faktum, att de offentliga föreläsningarne icke äro så talrikt besökta, som man skulle förmoda t. ex. af en studentcorps på 1,500 personer; der ej särskilda omständigheter till annat förhållande föranleda, af 8, 10, 20 åhörare. Men detta faktum har sin naturliga grund i nyss anförda omständigheter. Skulle åter föreläsningar, i nu anförda stil och syfte, parallelt hållas i samma eller nära samma ämne af två eller flera, är föga sannolikt att samma åhörare gifve sig tid att besöka mer än den ena serien. Jag drager häraf den slutsats, att fördubblingen af sådana föreläsningar, som de nu omnämnda, i samma vetenskap eller delar af densamma, icke är det i första hand nödvändigaste vid ny anordning af den akademiska undervisningen.

Äro åter sådana föreläsningar en gång i en vetenskap ansedda nödiga och anbefalda, då synes mig af väsentlig vigt, att de ega kontinuitet, så att ej längre tid, t. ex. en hel termin eller mera, kan förgå, hvarunder de få ligga nere. Man får i detta hänseende ej glömma, att universitetet ej är blott en lärd akademi. Det är i första rummet en undervisningsanstalt; men till den undervisning, det har att lemna, hör såsom den ej minst viktiga delen undervisning om sättet att studera. Om nu offentliga föreläsningar (der fråga ej är om blott en eller annan vecka) få ligga nere, der den ordinarie läraren är förhindrad, hvilken slutsats skola väl de studerande deraf draga, om ej den, att med de offentliga föreläsningarne och deras beivrande icke är särdeles angeläget? Och om man säger, att behof af vikarie, t. ex. i föreläsningar i kriminalrätt, ej finnes, då föreläsningar hållas i processrätt, hvad annat är deraf att konkludera, än att *öfverhufvud* blott *endera* af dessa båda slags föreläsningar behöfva besökas? Detta sätt, att *icke* genom vikarie uppehålla de offentliga föreläsningarne, när den ordinarie läraren är hindrad att hålla dem, är det säkra sättet att *vänja de studerande ifrån att besöka dessa föreläsningar*. Ja, huru vill man väl öfvertyga någon, t. ex. Riksdagen, om nödvändigheten att inrätta flera professioner, om det icke är behöfligt att uppehålla föreläsningarne

i de befintliga, eller om det anses, att föreläsningar i ett ämne ersättas genom sådana i ett närbeslägtadt?

Betraktadt i anseende till sin betydelse och verkan på den akademiska undervisningen och examina, förminskar det framlagda förslaget säkerheten att kunna såsom sig bör upprätthålla den ena delen af denna undervisning, då det upptager allt för få docentstipendier så, att det nu befintliga, otillräckliga antalet af sådana minskas; trots tillökningen i antalet af offentliga föreläsningar, försvårar eller förhindrar det den rigtiga och ändamålsenliga anordningen af dessa och medför den verkan, att under vissa förhållanden det beror af tillfälliga omständigheter, huruvida det ens blir möjligt att verkställa i statuterna föreskrifna — "obligatoriska" — examina.

Innan jag lemnar den synpunkt, från hvilken det framlagda förslaget nu endast af mig blifvit betraktadt: dess verkan på den akademiska undervisningen, kan jag ej undgå att med beklagande särskildt omnämna det sätt, hvarpå i samma förslag den humanistiska sektionen, jemte den teologiska fakulteten, i Upsala blifvit behandlad, med en obillighet på gränsen af uppenbar orättvisa. Enligt de akademiska statuterna är undervisningen vid universitetet fördelad på fakulteter och sektioner, och hvarje sådan är skyldig att genom till densamma hörande lärare upprätthålla undervisningen och examina i till fakulteten eller sektionen hörande ämnen. När universitetet fick befallning att fakultets- och sektionsvis inkomma med yttrande och förslag om adjunktinstitutionens ombildning utan att öfverskrida för ändamålet befintliga tillgångar, sökte man därför samvetsgrant fördela dessa på fakulteterna och sektionerna. Enligt denna fördelning — om hvars resultat och grunder uppgift finnes bifogad handlingarne i ärendet, som ingått till Kongl. Maj:t — tillkommo 32,600 kronor filosofiska fakultetens humanistiska sektion. Summan af hvad i Herr Departementschefens förslag blifvit tillerkänt sektionen är 26,000, d. v. s. en minskning af icke mindre än 6,600 kronor, eller med mer än $\frac{1}{5}$, till förmån för naturvetenskaperna. Dermed har sektionen blifvit beröfvad en begärd profession i klassisk filologi med full lön och professorsåliggande, som den begärt, då adjunkten i latin redan under många år mot särskildt arfvode med professorn delat ej blott föreläsnings-, utan ock examensskyldighet; vidare en likadan profession i lefvande språk, begärd såsom ersättning i detta ämne för *tvenne* adjunkturen, och så mycket mer nödvändig, som ämnet omfattar flera språk, af *tvenne* skilda stammar: den romanska och den germaniska. Slutligen har sektionen fått af densamma — allt inom befintliga tillgångar — föreslagna 12 vid vissa ämnen fästade docentstipendier nedsatta till 4, och 3 rörliga docentstipendier utstrukna: alltså af 15 af den föreslagna fått behålla 4. Deremot har visserligen blifvit den tilldelade 3 extra ordinarie professioner — som den *icke* ansett lika nödiga, som de nu nämnda behofven och förty *icke* begärt, och bland dessa professioner en i ämne, hvari adjunktur ej finnes: ett onekligen oegentligt sätt att "ombilda" adjunkturen.

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

De humanistiska vetenskaperna, d. v. s. de, hvilkas föremål är människan och de omedelbart menliga angelägenheterna, individens och samhällets, hafva, enligt den historiska utvecklingens vittnesbörd, i förhållande till de öfriga och i sitt inflytande på dessa och dermed på odlingen i det hela, å ena sidan förhindrat de teologiska att urarta i en blind dogmtro eller superstition, å den andra naturvetenskaperna från en lika blind tro på naturkrafternas öfvermakt öfver menlig frihet och sjelfständig bildning; eller, för att i kortaste ord uttrycka saken, undanröjt den konflikt mellan *ultramontanism* och *positivism*, som framträd i länder med svag humanistisk bildning. Och denna deras betydelse är efter min uppfattning ej ringa. Men detta oakadt, hellre än att sätta denna sida af bildningen på sådan förknappning, hellre än att tvinga dess målsmän vid universitetet att arbeta under så ogynnsamma förhållanden, att hvarken dugliga arbetare kunna fås, eller en fullgod produkt af arbetet kan presteras: hellre må man stryka bort hela denna sida af våra universiteter — hvarmed man ju dessutom beredde ännu rikare tillgångar för de favoriserade vetenskaperna.

Till de tvenne synpunkter, från hvilka Herr Departementschefens förslag hittills blifvit betraktadt: dess betydelse och verkan med hänsyn till de föreslagna extra ordinarie professorernas ställning, och med hänsyn till den akademiska undervisningen och examina, skall jag slutligen tillägga ännu en anmärkning: nemligen att förslaget icke, ens för den närmaste framtiden, gifver en definitiv lösning eller ett definitivt ordnande af det ärende, hvarmed det sysselsätter sig. Åskådligast framskymtar denna dess brist -- och med detsamma bristen på verklig öfverensstämmelse hos detsamma med den af Riksdagen begärda regeln: *inom befintliga tillgångar*, — i den föreslagna förhöjningen efter fem år af 4,000 kronors lönerna, hvilken förhöjning icke är att få inom de befintliga tillgångarne. Men dertill kommer, att samma anledning, som framkallade begäran om de nu befintliga professorslönernas höjande till 6,000 kronor, ock skall framkalla en dylik begäran beträffande de nya, föreslagna; samma behof, som förefunnits till de få, nu af Herr Departementschefen föreslagna, vid vissa ämnen fästade docentstipendierna, skall oafvisligt göra sig gällande med hänsyn till de, långt flera, som äro i saknad af sådana stipendier; hvarförutan kvarstår behofvet af åtminstone några rörliga docentstipendier. Men ett förslag, om hvilket man, innan det ännu är antaget, på förhand kan inse, att det kommer att föranleda begäran om ändringar och fyllnad — jag säger ej till Riksdagen, ty jag kan ej veta, hvilka anslag Kongl. Maj:t i den närmaste framtiden för densamma ämnar proponera, men väl begäran från universitetet till dess närmaste vårdare och gynnare, och genom honom möjligen till Kongl. Maj:t — ett sådant förslag, säger jag, synes mig ej lämpligt att utan modifikationer antaga.

Med den granskning jag nu gjort af Herr Departementschefens förslag i den så kallade akademiska adjunksfrågan, är ock mitt ömdöme om detta förslags värde och antaglighet i dess hufvudsak-

ligaste delar uttaladt. Men i detta afseende kunna ju åsigterna vara olika. Hvad jag deremot vågar tillägga faktisk visshet och säkerhet, är den ofvan af mig angifna betydelse och den verkan med hänsyn till universitetet. detta förslag, i sina viktigaste moment fastställdt, skulle få. Denna betydelse och verkan var, i största allmänhet uttryckt,

att, hvad beträffar de extra ordinarie professorernas ställning, denna, om ock i ett hänseende bättre än de nuvarande adjunkternas, dock i det hela lider af samma qvarstående olägenheter, som vidlåda adjunktsinstitutionen, med hänsyn till personerna och universitetet;

att, i fråga om universitetsundervisningen, den ena sidan af denna kommer i sämre skick, än dess närvarande bristfälliga tillstånd, på samma gång en mindre uppmuntran i det hela finnes att vid universitetet qvarstanna såsom docent; den andra sidan åter af denna undervisning, ehuru utvidgad på bredden, ändå hotas till sitt bestånd och sina frukter såsom akademisk, på samma gång universitetets förmåga att fullgöra detsamma åliggande examina göres beroende af tillfälliga omständigheter; samt

att en verklig lösning af uppgiften i enlighet med af Riksdagen begärda grunder icke är vunnen, utan, särskildt hvad anslag angår, förslaget oundvikligt hänvisar på fordran af tillökning och komplettering redan i den närmaste framtiden.

Herr Statsrådet Carlsson: På sätt min ärade vän, representanten för Norrbottens län, sjelf tillkännagifvit, har han nu anfört hufvudsakligen samma anmärkningar, som af honom förhålidet år i denna fråga framställes. Vid sådant förhållande anser jag mig endast i korthet böra angifva de hufvudsakliga synpunkter, från hvilka det framlagda förslaget har utgått, äfvensom upptaga det väsentligaste af hvad som deremot blifvit erinradt.

För mig har såsom ett upphöjdt mål föresväfvat att sätta universiteten äfven i Sverige i harmoni med den stora och starka utveckling, som vetenskaperna i andra länder erhållit. Vetenskaperna förgrena sig nemligen upphörligt; det blir allt mer och mer omöjligt för *en* person att omfatta samma område som förr. De dela sig, och till följd deraf måste den personal förstärkas, som har till uppgift att följa deras utveckling och gifva dem ett uttryck.

Det är således för att stärka den vetenskapliga utvecklingen och med detsamma den nationela bildningen genom att gifva vetenskapen målsmän, som bearbeta den och tolka dess läror, som man sökt att vid universiteten förstärka professorernas antal.

När man nu å andra sidan fann en redan för handen varande institution, för ändamålet passande, men halfutvecklad, och som icke syntes gagna i förhållande till de kostnader den medförde och de personliga krafter den använde, nemligen adjunktsinstitutionen, jemte det att universiteten hade en otillräcklig tillgång på de krafter, som skulle vara verksamma i vetenskapens tjänst, så låg det nära till hands att försöka sätta den nämnda institutionen i

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ett sådant skick, att den motsvarade behöfvat af ökad vetenskap-
lig verksamhet.

Det måste vara för den fosterländska bildningen en stor vinst, om man sålunda kunde vid hvarterda universitetet sätta i verksamhet ett tjugotal sjelfständigt verksamma lärare, riktande vetenskapen med sina forskningar, vägledande ungdomen med sina föreläsningar, handlande under det offentliga ansvarets lifvande inflytelse.

Sådan är i korthet meningen med dessa extra ordinarie professioner, som min ärade vän så skarpt klandrat. Han har ansett, att de icke skulle få existera, om icke deras innehafvare skulle åtnjuta samma lön som de nu varande ordinarie professorerna. För min del finner jag visserligen önskvärdt, att en hvar må komma i en så fördelaktig ställning som möjligt; men inom alla grenar, finnas *gradationer* i aflöning och ställning, och det af det enkla skäl, att sjelfva sakförhållandet gifver sådant vid handen. En yngre man har ej samma behof som en äldre, hvars familj, uppvuxna barn och olika ställning kräfva större medel. Och derjemte finnes något som kallas jemvigt emellan posterna på inkomst- och utgiftssidan. Tillgångar saknas att aflöna alla, från den yngste till den äldste, med samma belopp. Ser man på det militära området, finner man der vid hvarje regemente ej allenast en öfverste, med underlöjtnanterna, utan äfven mellangrader; en hvar är der efter sin ställning någorlunda bergad. Ser man på hofrätterna, så finner man hofrättsråd samt assessorer och yngre ledamöter, hvilka hafva väsentligen lika tjenstgöring med hofrättsråden, men en helt annan aflöning. Denna grundsats är också i alla andra länder äfven vid universiteten såväl tillämpad som formligen erkänd, och icke är vårt land ensamt så rikt, att alla dess vetenskaplige tjenstemän kunna aflönas lika högt.

Andamålet har således varit att gifva åt den oupphörliga förgreningen af vetenskaperna ett tillräckligt antal målsmän, och detta antal blir visst icke för stort, om man jemför det med hvad andra likartade läroanstalter ega. I Upsala finnas 33 professorer, men deremot vid Kristiania universitet 52 och vid Köpenhamns likaledes några och femtio. Vid Tysklands universitet är antalet professorer ännu rikligare. Så finnas t. ex. vid universitetet i Heidelberg med 725 studenter hälften af Upsala universitets studentantal — 42 ordinarie och 24 extra professorer, summa 66; i Bonn, med föga mer än 800 studenter, 57 ordinarie professorer och 28 extra, summa 85. För att vid våra universitet åtminstone kunna stå något så när i jemnhöjd med de vetenskapliga fordringarne, måste man således stärka antalet af dem, som bearbeta vetenskaperna.

Nu säger den föregående talaren: man bör inskränka föreläsningarnes antal: man behöfver ej så *många* föreläsningar om blott de äro *goda*; och han har gjort en ganska förträfflig framställning, huru föreläsningar böra vara beskaffade. Men en omständighet förekommer härvid, som man icke får glömma: hvem skall hålla dessa föreläsningar? För *en* människa är det omöj-

ligt att t. ex. omfatta medicinen i alla dess grenar. Icke kan en man känna alla växtriketens områden o. s. v.; med ett ord en enda person kan ej fördjupa sig i en vetenskaps alla problem, utan en fördelning måste ske, för att goda föreläsningar skola kunna hållas.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Hvilket system vill nu den ärade talaren i stället tillämpa? Jo, han vill trycka tillbaka den vetenskapliga utvecklingen. Han vill tillintetgöra äfven den början till offentlig lärareverksamhet, som adjunktinstitutionen innebär, och föra utvecklingen tillbaka till den tid, då de fåtaliga ordinarie professorerna allena meddelade en offentlig undervisning. Således skulle det blifva ännu mindre af denna offentliga undervisning än förut. Deremot skulle organiseras en enskild, elementär, af staten ordnad undervisning sålunda, att hvar och en professor skulle hafva till sin disposition en docent försedd med stipendium, hvilken skulle i hans vetenskap implanta de första elementerna hos ungdomen. Detta är en plan, som icke har sitt motstycke vid något mig bekant universitet. En sådan enskild undervisning kan väl i vissa fall vara af rätt mycket gagn, men jag tror ej, att det är statens sak att uppehålla den, utan de enskildes. Statens äliggande är att sörja för den offentliga undervisningen, och dertill behöfvas väl dess medel. Det synes mig vida mer än tvifvelaktigt huru vida dessa stipendiater, hvilkas uppgift det vore att oupphörligt upprepa de första elementerna, skulle kunna bilda en tjenlig plantskola för blifvande vetenskapsmän. Icke heller tror jag, att det vore rätt af staten att genom sin medverkan hänvisa ungdomen att i väsentlig mån begagna denna enskilda undervisning i stället för den offentliga. Och, om jag ser på vetenskapernas bearbetning, så är väl en vetenskapsman med skyldighet att offentligen undervisa starkare uppfordrad att i detta hänseende biträda till den vetenskapliga utvecklingen, än en stipendiat, som har till uppdrag att ständigt meddela samma elementära kurser och hvars undervisning ofta skulle blifva blott ett eko af professors? Lyckligtvis står också min ärade vän vid universiteten nästan ensam om en sådan uppfattning. Åtminstone har icke jag sett den framställd annorstädes än inom den sektion, som han tillhör. Och hvart skulle denna uppfattning föra inom de andra fakulteterna? I deras framställningar synes ej heller något sådant till. De hafva i första rummet fäst uppmärksamheten derpå, att man främst måste tänka på vetenskapens offentliga målsmän. De fasta lärareplatserna locka ock bäst unge män med goda anlag att egna sig åt denna bana, emedan de erbjuda en framtid. Huru skulle väl de medicinska fakulteterna kunna reda sig utan att ega det lärareantal, som de nu hafva? Huru skulle inom naturvetenskapernas omätliga fält de olika områdena kunna väl bearbetas, utan att antalet lärare utvidgades? Likaså förhåller det sig inom de teologiska och juridiska fakulteterna. Docentstipendiernas ändamål åter har varit och är, att skydda unga män med lofvande anlag mot brödbekymmer och gifva dem tillfälle att egna sig åt vetenskaplig forskning.

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

Det har äfven blifvit anmärkt, att den humanistiska sektionen skulle hafva lidit orätt derigenom, att dess tillgångar förminskats. Dermed förhåller sig så, att till följd deraf, att för handen varande tillgångar icke skulle få öfverskridas, har hvarje fakultet vid universitetet gjort en beräkning öfver sina tillgångar för närvarande, för att vid sina förslag hålla sig inom dem. Men dessa beräkningar hvilat icke på en säker grund. De docentstipendier som förut finnas äro icke fördelade på de särskilda fakulteterna; icke desto mindre har hvarje fakultet nu antagit dem tillhöra sig, efter antalet professioner. Vidare förekommer, att just inom den filosofiska fakultetens humanistiska sektion några adjunkturen kunna indragas till följd af en förändrad vetenskaplig ställning. Så t. ex. en adjunktur i hebreiska till följd af de österländska språkstudiernas nyare utveckling, och likaledes en adjunktur i nyuropeisk lingvistik, emedan i detta ämne funnos *tvänne*, af den tillfälliga anledning att tillförene funnits två språkmästarebefattningar, hvilka, förändrade till adjunkturen, fått plats i filosofiska fakulteten. Sådana förhållanden kunna icke föranleda dertill att man skulle bestämdt med hvarje disponibelt belopp afse de behof, som endast inom ifrågavarande afdelning förefinnas, utan man måste öfverskåda det hela och se till hvar behofvet visar sig mest tvingande. Också har kanslersemetet redan vidtagit en förändring i sådant hänseende. Man kunde ej tillfredsställa *alla* behof af det enkla skäl, att tillgångarne voro inskränkta, och jag förmodar, att Riksdagen, som ville se, huru en plan för det hela skulle taga sig ut, icke därför afsagt sig tillfredsställelsen att framdeles komma den vetenskapliga undersökningen till hjälp och stöd, der ett behof af utveckling visar sig.

Vidare har anmärkts, att docentantalet vore för litet inom den filosofiska fakultetens båda sektioner. Men räknar jag tillhoppa de stipendier, som äro afsedda för denna fakultet i Upsala, så utgör beloppet exakt samma summa, som förut varit beräknad för *hela universitetet*. Man kan då icke med fog säga att denna fakultet är förbisedd. Men att på en gång öka stipendiernas *belopp* och deras *antal* och dervid förblifva inom för handen varande tillgångar, var ett problem som icke kunde lösas. Vidare är det ett betydande element, som af den ärade talaren icke upptagits i beräkningen, nemligen de rörliga stipendierna. Just därför måste man göra inskränkningar på de olika områdena, för att få en tillfällig fond för de rörliga stipendierna. Af de rörliga stipendierna tillhöra de flesta den humanistiska sektionen för närvarande, och då man tager dem i beräkning, torde icke heller antalet blifva så litet. När femton professioner blifvit upptagna inom den humanistiska sektionen, synes den förebräelsen, att denna sektion blifvit förbisedd eller att den skulle lika gerna kunna utplånas från jorden, icke vara fullt rättvis.

I afseende på vikariatsskyldigheten finnes ett nytt element, som man icke får lemna ur sigte, nemligen *tjenstgöringspenningarne*, som komma att göra det vida lättare än hittills att bestrida förefallande behof, utan att man håller en ständig corps blott för den

händelse att ett förfall skulle inträffa. Hvad man hittills menat med vikariatsskyldighet, har varit en skyldighet att vikariera för intet.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Detta är nu hufvuddragen af hvad jag kan hafva att anföra. Jag kan ej tro annat, än att adjunktsinrättningen, om hvilken här egentligen är fråga, är en ofullständig, outvecklad institution, och att man med afseende på densamma måste taga steget fullt ut för att göra den vetenskapliga undervisningen så fullständig som möjligt.

Det Kongl. förslaget är också i de flesta delar öfverensstämmande med såväl fakulteternas som kanslersemetets förslag, och då förslaget i detalj redogör för motiven, torde jag få der- till hänvisa. Men att helt och hållet kullkasta det under hotelse att deraf skulle uppkomma nya anspråk, hvilka under inga förhållanden lära saknas, skulle, efter hvad jag sökt ådagalägga, icke lända till vetenskapernas eller den akademiska undervisningens båtnad.

Herr Wallenberg: Då Hans Excellens Herr Statsministern behagat till besvarande upptaga mitt yttrande rörande lagstiftningsarbetet, befarar jag att han missuppfattat hvad jag tillåtit mig anföra.

Det var visst icke något lagförslag, angående inteckning i jernväg, hvilket jag väntade finna i den andra hufvudtiteln, utan min antydan afsåg, att jag i den Kongl. propositionen nu hoppades finna någon lämplig framställning om statsministeremetets förmåner.

Mer än väl har jag mig bekant, att när ett lagförslag af civillags natur blifvit af Riksdagen beslutadt och i vederbörlig ordning öfverlemnadt till regeringen, Konungen då endast kan sanktionera eller icke sanktionera detsamma. Men är det en lagfråga af vigt, borde regeringen i ämnet till Riksdagen ingifva nytt förslag. Ibland de motioner, som anförts för Högsta Domstolens afstyrkan af den lag angående inteckning i jernväg, som sistlidne Riksdag för sin del beslutade, har jag vågat fästa uppmärksamheten på att dessa invändningar icke borde få anses utgöra hinder för *nytt* lagförslags afgifvande. Men aldrig har jag tänkt eller vågat framställa som önskan, att Herr Justitieministern skulle ändra Riksdagens beslut och sedan tillstyrka Konungen att sanktionera lagen.

Hans Excellens Statsministern fann mitt yttrande om lagfrågors uppskjutande riksdag efter riksdag oegentligt, då den nu af mig omförmälda frågan icke varit före förr än vid sistlidne riksdag. Jag tror mig endast hafva uttryckt den önskan, att denna lagstiftningsfråga icke måtte såsom andra allt för många gånger omskrifvas och uppskjutas riksdag efter riksdag, och jag nämnde exempelvis en lagfråga, som nu ändtligen efter sjutton års arbete och många omskrifningar hvilat på Riksdagens bord, och jag ansåg frågan om en lag angående inteckning i jernväg vara af mera allvarsam natur, än att den skulle på det vanliga sättet undanskjutas i årtal. Anledningen till mitt yttrande var helt enkelt den, att den Kongl.

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

skrifvelsen innehåller ett absolut *nej* på Riksdagens önskan, utan att detta afslag förmildras af någon förhoppning, att regeringen skall framlägga nytt lagförslag i ämnet. Regeringens likgiltighet bestyrkes af Hans Excellens Statsministerns här fälda yttrande: "Till min kunskap har icke kommit att någon allmännare önskan om åstadkommande af en lag uti frågavarande syfte varit rådande". Innehållet af detta yttrande betvivlar jag visst icke, men det hindrar icke att behofvet af en så beskaffad lag är stort, och att det förr eller senare måste afhjelpas. Ju förr detta behof afhjelpes, desto mera betryggas ställningen, och skulle brytningar inträffa, så önskade nog alla att en så vigtig lagstiftningsfråga borde förrinnan redan vore löst. Är det omöjligt att få ihop ett lagförslag, som kunde af regeringen framläggas, så kunde regeringen väl låta afskrifva någon utländsk lagstiftning i detta ämne. Möjligen befarar man att en sådan lag icke skulle passa in med våra öfriga rättsförhållanden. Men nästan hela jernvägsväsendet är ju nytt och importeradt från utlandet. Denna lagstiftningsfråga borde icke vara regeringen likgiltig, och det är en orimlighet, att Kongl. Maj:t bifaller amorteringslån åt jernvägsaktiebolag, hvarvid såsom vilkor åberopas "varande eller *blifvande* lagstiftning". Det är egentligen på den blifvande lagstiftningen, som statens säkerhet att återbekomma jernvägslånen beror, och man är likgiltig för, att en så beskaffad lagstiftning snart må komma till stånd.

Hans Excellens Statsministern, som ansåg långsamheten betryggande, behagade anföra såsom vederläggning af mina farhågor för våldsamma brytningar på det ekonomiska området, att "den säkraste utvägen till förebyggande af sådana olyckor vore, att jernvägsbolagen icke erhålla kredit för lån, med mindre de kunna ställa säkerhet". För att ordna jernvägsaktiebolagens kredit erfordras likväl en lag, som sätter dem i tillfälle att prestera den säkerhet de ega. Såsom sakerna nu äro, och då ingen jernväg tillkommit utan bidrag af lånta medel, så kan det inträffa, att de, som lemnat sina besparingar mot af ett jernvägsaktiebolag utgifna obligationer af första serien, kunna komma att dela mark om mark med dem, som långt senare blifvit och borde vara mindre berättigade fordringsägare hos samma jernvägsbolag. Staten sjelf har ingen bättre rätt för sina till jernvägsanläggningen lemnade amorteringslån, än hvilket som helst långt senare tillkommet fordringsanspråk mot jernvägsbolaget. För att förebygga sådana orättvisor har man nästan öfverallt i utlandet lagar angående inteckning i jernväg, och jag har endast tillåtit mig uttrycka den lifliga förhoppning, att Hans Excellens behagade åt denna lagstiftningsfråga egna sin synnerliga uppmärksamhet. Denna är den vigtigaste bland de många lagstiftningsfrågor, som ännu vänta på sin lösning.

Jag har den äran att felicitera Hans Excellens Ministern för utrikes ärendena, hvilken nu redan har klart för sig, hvem som bör blifva utnämnd till den lediga ministerposten i London, men jag kan icke medgifva att min uppgift, det ministerposten i London stått ledig allt för länge, "skulle vara alldeles för vilseledande". Det var den 7 Juni 1876 som den förutvarande ministern lemnade sin plats,

visserligen endast på permission; men det kunde icke vara Herr Utrikesministern obekant, att meningen var att lemna platsen för alltid, ty det stod i somras att läsa i allmänna tidningar om en afskedsfest, som gifvits i London till den afgående ministrernas ära. Det hade väl således icke varit för tidigt, i fall en fullt lämplig person fans att tillgå, om vid sjelfva afskedstagandet en efterträdare blifvit utnämnd. Uppskofvet, som ännu räcker, har varit långt nog, för att berättiga till den förmodan, att man letade efter en lämplig efterträdare. Jag tillåter mig fortfarande vara af den mening, att de tjänster, för hvilka emolument finnas i tredje hufvudtiteln upptagna, icke böra öfver hufvan länge lemnas obesatta. Sker annorlunda, gifver regeringen anledning till den förmodan, att de äro mindre behöfliga.

Med anledning af Herr Sjöministerns yttrande skall jag försöka att gå i ordning med frågorna. Beträffande förslaget att förhöja fyr- och båkmedlen sade Herr Sjöministern, att det afsåg fyrväsendets underhåll, men icke fyrars nybyggande. De hittills tillgängliga medlen hafva visat sig tillräckliga till fyrars och båkars underhållande på ett tillfredsställande sätt, och jag finner ingen anledning hvarför sjöfarten nu skall ytterligare betungas, då man i många år hoppats på lastpenningarnes afskaffande, hvilka Herr Sjöministern benäget medgifvit vara "en skatt på redskap", hvilken icke inom andra yrken har någon motsvarighet.

Hvad beträffar Herr Sjöministerns uttalade åsigt, att "flottans officerare gjort handelssjöfarten stora tjänster", röner han visserligen ingen gensägelse af mig. Tvärtom önskar jag att flottans officerscorps vore talrikare, så att äfven nu för tiden hvad som förr egt rum kunde fortfa. Jag önskar vidare, att förhållandet mellan flottan och handelssjöfarten måtte blifva så intimt, att allt, som angår handelssjöfarten och som afgöres af Kongl. Maj:t, måtte läggas till Herr Sjöministerns departement.

Med kännedom om att de tre lägsta graderna af sjöofficerscorpsen äro för fåtaliga, och att i underlöjtnantsgraden finnas elfva vakanser, tillät jag mig fästa uppmärksamheten på detta förhållande. Jag tänkte att när man föreslagit att utvidga skeppsgosseskolorna, så vore också tiden inne att utvidga sjökrigsskolan, som är otillräcklig i fall man vill hålla det i stat bestämda antalet officerare fulltaligt. Det finnes, som jag uppgaf, elfva vakanser i underlöjtnantsgraden, men sistlidne höst intogos endast elfva elever i sjökrigsskolans lägsta klass, och det är ingen sannolikhet att alla kunna passera de erforderliga sex klasserna. Sjökrigsskolan är förträfflig, men otillräcklig, såvida man afser att derifrån skall utgå det antal, som erfordras, för att fylla vakanserna i underlöjtnantsgraden. Den undervisningsanstalten borde likaså väl som skeppsgosseskolorna utvidgas. Detta framställer jag icke i form af anmärkning, utan blott såsom ett önskningsmål.

I afseende på äldre sjöofficerares tvungna afskedstagande vid en uppnådd ålder af 55, 60 eller 65 år har Herr Sjöministern behagat yttra, att denna princip icke skulle komma att medföra den risk för dem, som jag befarade, ty, sade han, "innan frågan om

Statsregle-
vingsproposi-
tionen.
(Forts.)

deras afskedande föredrages, aflätes skrifvelse till direktionen för krigsmanskassan, för att inhemta underrättelse huruvida pension finnes att tillgå; och behagade han tillägga, att det finnes en paragraf i reglementet, hvilken tillerkänner dem rättighet att erhålla pension. Ja! allt det uppgifna bestrider jag icke, men just i den omständigheten, att det *kan* inträffa att någon tillgång för pension icke finnes, ligger felet, som upphäver hela principen om det tvungna afskedstagandet vid en viss ålder. En princip är icke en antagen princip, om den icke kan tillämpas under alla förhållanden, och det utan allt afseende på mer eller mindre besparade räntemedel i en kassa. När en person i statens tjänst ålägges skyldigheten att vid viss uppnådd ålder taga afsked, så måste han äfven tillerkännas rättigheten att vid den bestämda åldern få afgå och erhålla pension. I en så allvarsam fråga bör ingenting lemnas obestämmt, och då det icke kan vara Riksdagens mening, att vid blifvande tillämpning af den ifrågavarande principen det skall komma att visa sig, att de hittills fattade besluten äro ofullständiga, så vore det allt skäl att underkasta hela denna viktiga fråga ny pröfning.

I den viktiga frågan om staternas förhållande till amiralitetskrigsmanskassan, har Herr Sjöministern behagat yttra: "Staterna hafva ingen beslutande rätt öfver amiralitetskrigsmanskassan utan endast yttranderätt, och äfven denna inskränkt".

Enligt Herr Sjöministerns åsigt skulle således Kongl. Maj:t vara i sin goda rätt att förfara med kassans fonder huru som helst. Jag har likväl här en ännu icke upphäfd Kongl. förordning, hvarur jag tillåter mig uppläsa sjelfva grundbestämmelsen.

"Kongl. Maj:ts förnyade nådiga *förordning* och reglemente angående styrelsen och förvaltningen af amiralitetskrigsmanskassan den 26 Oktober 1838.

Vi CARL JOHAN etc.

§ 1.

"Amiralitetskrigsmanskassan, som år 1642 tillkommit och blifvit grundlagd af *Amiralitetsstaterna* genom *enskilda sammanskott*, sedermera af Sveriges fordna regenter, våra glorvördigste företrädare, med synnerlig Kongl. nåd omfattad, med donationer understödd och genom flera Kongl. författningar *såsom Staternas egen kassa ansedd* samt försäkrad om hägn och beskydd för allt intrång och sammanblandning med andra verk och stater, *bibehålles oförkränkt* nu och framdeles vid dess fonder och inkomster till understöd för vår flottas stater, deras i fäderneslandets tjänst förlamade, vanföre blifna, gamla och orkeslösa embets- och tjänstemän samt betjente, deras enkor och oförsörjda barn jemte lots- och fyrningsstaterna samt all gemenskap i vår flotta".

Jag för min del kan icke finna annat än att detta är en Kongl. förordning, som bestämmer och försäkrar, att amiralitetskrigsmanskassan skall vara ansedd såsom staternas egen och bibehållas oförkränkt nu och framdeles vid dess fonder. Om det, såsom Herr

Sjöministern synes anse, beror af Kongl. Maj:t allena att förfoga öfver denna kassas fonder, så vore det mycket bättre att genom en ny Kongl. förordning upphäfva 1838 års förordning än att tolka den nu gällande så som skett.

Herr Sjöministern behagade upplysa att staternas svar på den framställda frågan saknade all betydelse, och det har visat sig att det saknade allt inflytande på frågans afgörande. Men i sådant fall hemställer jag vördsamt, hvarföre blefvo staterna tillfrågade i denna sak? Ingen kan känna sig hedrad af en fråga, då svaret är utan allt värde för den som frågar. Frågan lydde sålunda: "Den som godkänner den i Riksdagens skrivelse för pensionsfondens delning omförmälda *beräkning* öfver den andel af fondens kapital och årliga inkomster, som skall *för alltid afskiljas* för upprätthållande af gemenskapens vid flottan och lotsverket pensionering, röstar ja! Den det ej gör, röstar nej".

Framställningen besvarades af staterna, såsom Herr Sjöministern redan uppgifvit, med öfvervägande nej! Staterna tillfrågades den 18 September sistlidna år och således *efter* sistlidna riksdags slut. Jag kan ej tro att Riksdagen känner sig särdeles smickrad af att dess sätt *att beräkna* blifvit af regeringen underställt någon annan. Hela detta förfaringssätt anser jag beklagligt, och hvad jag anført afser icke sjelfva saken, utan *sättet*. Jag skulle visserligen icke vidrört denna fråga, om jag icke befarade, att stora olägenheter kunna uppkomma, om någon gång i framtiden detta sätt att gå till väga upphöjdes till prejudikat.

I afseende på dagaflöning i land, så har Herr Sjöministern med siffror visat att, såsom det nu är ställt, en tillökning *på det hela* skulle uppkomma. Gerna medgifvande detta, nödgas jag likväl vidhålla, att i tillämpningen individer kunna drabbas af att helt oförmodadt och i strid med sin önskan erhålla en nedsättning i sina påräknade inkomster. Frågan gäller alls icke de unga subalternerna, utan huruvida ett aflöningsätt, som hvilken dag som helst kan ändras, är tillfredsställande för medelålders män, som kunna och böra vara gifta. Systemet innefattar, att en chef, hvilken dag som helst, skall kunna säga åt underlydande: nu behöfves ej eder tjänst, och eder dagaflöning upphör.

Mången kommer att känna sig ständigt oroad i sina små ekonomiska omständigheter, och jag tror icke att detta kommer att lända till båtнад för det allmänna, lika litet som jag tror det vara Herr Sjöministerns afsigt att vilja lägga en vansklig grund för deras ekonomiska existens, som hängifva sig åt sjömannayrket och statens tjänst. Såsom ett litet bevis på att denna mening om saken icke endast är upprunnen i min hjerna, ber jag få omnämna, att flottans officerare blifvit tillfrågade, om de önskade ingå på en sådan lönerегlering, och att de afgifna svaren med *mer än nittio procent* utfallit nekande. Dem, som frågan gäller, torde väl böra tillerkännas någon förmåga att bedöma saken, och *de* svarade nej, så obehagligt det för dem kunde vara att svara annat än ja, då frågan kom från Kongl. Sjöförsvarsdepartementet. Under sådana förhållanden, har jag mycket svårt att låta mig öfvertygas om att

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

den nya metoden skall innefatta en verklig förbättring. Med siffror kan visserligen visas att hela aflöningsbeloppet blir större, men endast erfarenheten kommer att visa, om fördelningen blir fri från all godtycklighet. För min del tror jag, att lön och tjänstgöringspenningar är det lämpligaste aflönings sättet. Tjänstgöringspenningarnainge endast uppbåras då man gjorde tjänst, men förändringarna icke vara tätare än hvar tredje månad, och den som icke vore i tjänstgöring ega tillfälle att på annat gagnande sätt använda sin ledighet.

Ånskönt sjöofficerarne svarat nej på den till dem framställda frågan, så vet jag väl att deras nej ingenting betyder, ty det finnes många sätt att framtinga en sak, men det är derföre icke säkert, att det nya aflönings sättet är så väl genomtänkt, att det nu kan anses såsom förträffligt och fulländadt, och för den händelse, att något tillfälle skulle yppa sig att taga frågan under ompröfning, bör det kunna ordnas så, att de som äro i statens tjänst riktigt veta huru de hafva det stäldt för sin framtid och icke löpa fara att drabbas af heit och hållet opåräknade och ofta vexlande förändringar i sina löneinkomster.

Slutligen ber jag Herr Sjöministern vara öfvertygad om, att jag icke inlåtit mig på dessa grannliga ämnen af någon slags anmärkningslusta, utan emedan jag önskar, att allt vid flottan må blifva stäldt på allra bästa sätt. Att jag alltid hyst ett lifligt intresse för detta ämne torde kunna bestyrkas deraf, att jag under fjorton riksdagar i de flesta fall försvarat femte hufvudtiteln; att jag vuxit upp såsom sjöman och städse sökt göra gällande den åsigt, som nog en gång blir allmän, att vi måste skaffa oss ett väl ordnadtt sjöförsvär.

Herr Wærn: Då icke mer än en talare yttrat sig om den, enligt mitt förmenande, viktigaste fråga, som förekommer i Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, nemligen om grundskatternas afskrifning, och denne talare icke yttrade sig i välvilligt syfte, har jag trott, att någon röst bör höja sig i motsatt riktning. Jag anser nemligen icke blott att frågan är af synnerlig vigt, utan äfven att det sätt, hvarpå regeringen föreslagit dess lösning, är särdeles lyckligt och berättigar till det antagande, att äfven andra motiv än de anförda och klandrade ligga till grund derför. Då man anført såsom hufvudskäl nödvändigheten att söka undvika split och oro, och ansett frågan som politisk, tror jag det bort betonas, att sådant ytterst berott derpå, att de anspråk, som blifvit framställda, varit berättigade: ty i motsatt fall ligger det i öppen dag, att det vore ett allt för stort afseende på politiska skäl, och deri ligger en stor fara, ty att gifva vika för en politisk agitation, äfven om den är oberättigad, kan endast leda till framkallande af ännu svårare agitationer.

Förslaget om grundskatternas afskrifning har väckt lifligt motstånd derför, att den till sin natur är sådan, att den berör förhållanden, som stå i samband med *eganderätten*, och under sådana omständigheter är det klart, att många röster skola höja

sig, hvilka framför allt påyrka *eganderättens helgd*. Jag instämmer i hvarje varmt ord, som kan sägas till förmån för denna helgd, men jag anser att det finnes en annan lika helig rättighet, och det är *likheten inför lagen*, hvilken fordrar icke allenast likställigheten i förhållande till den civila och kriminella lagen, utan äfven den största möjliga jemlikhet och rättvisa i beskattningen. Om grundskatterna härutinnan gifva anledning till anmärkning, ser jag i en sådan omständighet den starkaste maning att söka åstadkomma rättelse deri. Jag tror ock, att dessa skatter hafva mindre att göra med *eganderättens helgd*, än man ofta påstår. Då nemligen de hemman, som af dem betungas, fingo sina ursprungliga eller senare genom bevilningar åtagna skatter en gång för alla bestämda, hafva dessa skatter visserligen derigenom blifvit bundna vid jorden, men hafva icke derigenom upphört att vara skatter, lika litet som de gjort det därför, att dispositionsrätten till jorden lemnades åbon å kronohemman mot en viss skatteköpeskillning. Hvarken det ena eller det andra kan medföra någon domänrätt. I första rummet måste ihågkommas, att den inkomst, som staten förbehöll sig, alldeles icke är någon del af jorden, ej heller en del af den afkastning af jorden, som tillkommer utan den skattskyldiges åtgörande. Tvärtom kan ingen inkomst uppstå utan brukarens arbete, och då staten tager 10, 20 eller 25 procent af afkastningen, är det icke någonting, som den skiljer från brukningen, utan det är den afkastning, som egendomen lemnar, på grund af naturkraft och menskligt arbete tillsammans; och staten tager då äfven lika stor procent af brukarens arbete. Då denne således arbetar så mycket för staten, har han äfven rätt att anse att detta är en börda, som hvilar på honom.

Den värde talaren har fäst sig vid det af finansministern anförda argument, att hvarken i skatteköpsförordningarne eller i skatteköpsbrefven utgörandet af årlig ränta intagits som uttryckligt köpevilkor, men i detta hänseende kan jag icke deltaga i det tadel, till hvilket den ärade talaren här af funnit sig föranledd, ty jag kan icke förstå huru Herr Finansministern skulle kunnat undvika att nämna ett sådant skäl som det här klandrade, eller att ingen bestämmelse om räntans utgörande influtit bland köpevilkoren. Men detta argument är hvarken det enda eller det viktigaste, utan här nämnas äfven andra, såsom att dessa hemmans onera betraktats och behandlats alldeles i likhet med skatterna af skattemannens hemman, att *häfden* synbarligen åt kronoåbon tillerkände en helt annan ställning än den af godsegarens vilja beroende arrendatorns; och att åboarne fått förmånsrätt till köpet. Visserligen var det i början sagdt, att kronoåbon skulle betala efter värdering, men denna bestämmelse upphäfdes snart, och man bestämde en viss multipel af årsafgiften såsom skatteköpeskillning, hvarigenom det blef tydligt, att han icke köpte hemmanet, utan betalte en viss afgift för att få en fullständigare dispositionsrätt, och får dervid icke glömmas, att åbon redan hade rätt att icke godtyckligt afskedas och bortköras.

Med anledning deraf, att den förste talaren skarpt klandrade

Statsregle-
ringspropo-
sitionen.
(Forts.)

det anförda motivet, att man velat undvika split och oro, nämnde jag att äfven jag skulle önskat, att något mer blifvit sagdt, men under det af mig gjorda antagande, att den inre oro, till hvilken frö förefinnes, är grundad på verkliga missförhållanden, kan jag icke, i likhet med den aktade talaren, underkänna vigten af den anförda angelägenheten att aflägsna detta frö, och då bland de skäl, som af finansministern blifvit anförda för att betrakta räntor och tionde äfven af de till skatte köpta hemmanen såsom skatter, förekommer jemväl en Kongl. förordning af den 21 Februari 1789, leder den alldeles otvunget tanken på de förhållanden, under hvilka den tillkom och som jag tror bevisa, att på samma gång man aldrig bör fästa vidare afseende vid en agitation än i den mån den är berättigad, bör man dock, om något berättigadt finnes, göra tidigt afseende derpå. Denna författning visar anledningen till en högst bedröflig tid i vår historia. Gustaf III hade 1772 gifvit landet en grundlag, som i vissa fall var något obestämd och som något afskar friheten, men på det hela visst icke var sådan, att landet icke hade frihet och kunde utveckla den. Men då rikens ständer sökte göra sina rättigheter gällande, blef konungen dermed ytterligt missnöjd och var icke längre till freds med sin egen grundlag. 1786 förmådde ständerna att i många afseenden häfva sin rätt, synnerligast i afseende på bevillingen. Frihetens talan fördes på Riddarhuset, och de andra stånden följde med. 1789 inträdde ett alldeles motsatt förhållande, utan att man ser någon under mellantiden uppkommen anledning till split och oro. Det lyckades då konungen att förmå de tre ofrälse stånden att gå in på en lag, som tog bort all frihet, nemligen *Förenings- och Säkerhets-akten*. Det skedde genom en öfverenskommelse med dessa stånd genom att bereda dem förmåner, kungjorda genom flera den 21 Februari 1789 daterade författningar, bland hvilka äfven den, som nämnes i finansministerns anförande. Frihetstiden hade försummat den inre utvecklingen. Det reformarbete, som så mycket utmärkt vår tid efter 1809, hade derunder ganska föga framgång. Rikets ständer hade då i väsentlig mån styrelsen och upptogs i alltför hög grad af administrativa arbeten. Försummelsen att undanrödja verkliga missförhållanden hade emellertid väckt oro och missnöje hos de klasser, som ansågo sig af dem förfördelade och häraf begagnade sig konungen 1789, då han ville hafva en annan regeringsform, i det han, mot erhållande dervid af de ofrälse ständens understöd, lofvade dem beviljande af flera petita, som förut blifvit af dem gjorda. De författningar, som i följd häraf den 21 Februari 1789 utkommo, voro i sig sjelfva ganska goda, men de voro priset för en öfverenskommelse mellan konungen och de missnöjde, som var i högsta grad olycksbringande. Följden var en 20-årig tid af stort betryck, då friheten icke kunde utveckla sig, då en inskränkt konungs envishet icke blef af någon representation motad, och då landet slutligen kom i så stora olyckor, att man måste vara glad att få en förbättring genom en revolution och förlusten af $\frac{1}{2}$ af riket. Jag tror, att man af sådana exempel äfven har en maning

till att i tider, som äro så lugna, att, såsom den ärade talaren uttryckte sig, han icke visste af något nämnvärdt split, gifva akt på hvar det finnes förhållanden, som kunna framkalla det och undanrödja dessa. Om jag icke anser att någon fara föreganderätten nekar staten att göra eftergifter i grundskatterna, måste jag dock erkänna, att hvarje ändring i dem genom det samband, som de fått med egendomarne, måste vara obehaglig för den enskilda eganderätten. När genom arf egendom delas så, att en får ett säteri och den andre ett skattehemman, och genom en författning värdet skulle rubbas och den ene få större förmögenhet än den andre, så är det ledsamt. Likaledes är det ledsamt, då vid köp köpeskillingen blifvit allt för låg eller tvärt om allt för hög, endast genom ändring af en lagparagraf. Men dessa förluster tillhöra sjelfva brytningen och äro oskiljaktiga från hvarje sådan ändring, äfven den mest befogade. Man kan derföre endast se till att i möjligaste mån undanrödja dem, och jag anser att regeringen i sitt förslag funnit det enda sättet, som i detta hänseende är det rätta, nemligen att icke antaga någon afskrifningsplan en gång för alla, utan för att rubba så litet som möjligt af egendomsvärdet vill betrakta grundskatterna såsom andra skatter och, när det finnes skäl för deras nedsättning, göra den i mån af tillgångar. Och jag gläder mig, att Kongl. Maj:ts föreslagit nedsättning äfven i andra skatter såsom otjenliga och olämpliga. Förhållandet blir då, att man finner att man har medel, hvarigenom skatterna kunna nedsättas, och att man då väljer dem, der en nedsättning bäst och ändamålsenligast kan ske. Jag gläder mig också åt det sätt, hvarpå förslaget blifvit framställt, i det att deri icke finnes något spår af paktum med en annan fråga. Eftergiften i rust- och rotehållares skyldigheter står i samband med värnpligtens införande, men detta förslag om grundskatternas afskrifning är icke bundet vid annat än åtskilliga ändringar i bevillningsförordningen, hvilket utvisar, att man icke söker tillfredsställa en viss klass, utan göra rättvisa åt alla. Jag kan icke annat än förorda Kongl. Maj:ts proposition.

Jag skulle kunna helt och hållet sluta, men, medan jag har ordet, anser jag mig böra nämna, att jag visserligen hört eu anmärkning, utgående derpå att presidenten i Kommerskollegium skulle endast vilja draga sin lön och icke göra någon nytta, men för ett sådant anfall har jag icke annat svar än tystnadens.

Herr von Ehrenheim: Ehuru jag instämmer i åtskilligt af hvad Grefve Mörner yttrat i denna fråga och särskildt derom att split och oro mellan de olika samhällsklasserna visst icke framkallas af grundskatterna eller, om de förefinnas, blifva undanröjda genom grundskatternas afskaffande, så finnes dock, i den ställning denna fråga numera kommit, så mycket i den Kongl. propositionen att erkänna från min ståndpunkt, att jag icke kan underlåta att derom yttra några ord.

Till en början har det för mig liksom för den föregående talaren varit särdeles tillfredsställande att se frågan om grundskat-

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ternas afskaffande åter hafva blifvit en fråga om statsinkomster och icke en fråga om statsutgifter eller om allmän värnpligt.

Vidare synes det mig vara riktigt och välbetänt att, om man anser frågan om grundskatternas afskaffande skola göras till föremål för Riksdagens behandling, det då sker så, att en afskrifning icke ifrågasättes utöfver hvad som antingen genom befintliga medel kan betäckas eller genom en ny och lämplig skatt kan ersättas. Efter min uppfattning kan man, så länge försvaret icke är ordnad, icke med sådan säkerhet beräkna statens inkomster, att från denna synpunkt någon ren afskrifning låter sig göras, och under sådana förhållanden är det endast för den händelse, att en ny och lämplig skatt kan uppställas, som en afskrifning kan ega rum. En sådan skatt har man funnit i den föreslagna höjningen af den allmänna bevillingen på fastighet, och obestriddigen synes det vara mindre lämpligt att bibehålla en olika beräkning för de olika slagen af egendom. Från denna synpunkt sedt, tror jag således, att det finnes mycket godt att säga om förslaget, alltid under förutsättning, att man anser att afskrifning af grundskatterna bör ega rum.

Jag tror vidare, att den skatt, som man nu vill höja, är väl vald därför, att den drabbar äfven dem, som komma att tillgodonjuta nedsättning i räntan, således dem, hvilka hittills ifrigast påkallat en sådan nedsättning, men äfven därför, att den tillika och utan synnerlig ersättning drabbar många, som hittills förklarar sig villige att gå denna önskan till mötes, så att det följaktligen kommer att blifva ett prof på upprigtigheten af detta uttalande icke blott för de inom Riksdagen talrikt representerade frälse- och säteri-egarne utan äfven för representanterna från de landskap, hvilka icke hafva någon nämnvärd ränta.

Herr Ribbing, S.: Då det synes mig, att vissa misstag insmugit sig i bilagorna till den Kongl. propositionen angående adjunktslönerna vid universiteten, nemligen hvad beträffar uppgifterna om de finansiella tillgångarne i den theologiska fakulteten, och då jag ty värr icke här har de handlingar, hvarpå en utredning måste byggas, anhåller jag, att, ehuru det kommer efter remissen, dock, så fort jag hunnit att få den utredning, hvartill omständigheterna föranleda, få producera den i denna Kammare.

Grefve Mörner: Det är visserligen stor skada att störa glädjen hos andra, och jag erkänner, att jag gör det högst ogerna, men, då den icke är fullt berättigad, så måste man ty värr tillåta sig det. Att glädjen här ej varit fullt motiverad, vill jag söka att ådagalägga. Till en början ber jag att få uppläsa hvad Herr Finansministern till statsrådsprotokollet den 30 December 1876 anfört med afseende härå:

“Sedan Eders Kongl. Maj:t på föredragning af chefen för Landt-försvarsdepartementet beslutat för nu instundande Riksdag framlägga förslag dels till lag om allmän värnepligt, dels till lag om det värnepligtiga manskapets öfning under sammanlagt 62 dagar,

samt under förutsättning af bestämmelse om sålunda utsträckt öfningstid, tillika föreslå Riksdagen att medgifva en lättnad i de rote- och rusthållen åliggande besvär, torde det tillåtas mig att i samband härmed upptaga och Eders Kongl. Maj:ts pröfning underställa frågan om lindring äfven i de af ålder å jorden hvilande grundskatter.

Jag vill fråga: hvad betyder detta uttryck: »i samband härmed?» Jag har icke rättighet att tro, att en så fulländad stilist som Chefen för Finansdepartementet har nyttjat sina ord utan att det varit mening i dem och utan att han visste meningen dermed; ty att upptaga en sak *i samband* med en annan sak förutsätter, att i hans föreställning finnes ett samband mellan dessa saker och att, om det ena icke blifvit upptaget, så hade icke heller det andra blifvit det. Att således frågan om grundskatternas afskrifning skulle vara skild från ordnandet af försvaret, kan jag icke finna framgå af den Kongl. propositionen på något sätt. Det är visserligen icke på något ställe mera uttryckligt framhållet, att sakerna skola gå alldeles hand i hand, men ett samband är dock gjordt, och således måste detta samband finnas. Detta om glädjen.

Sedermera komma vi till frågan om Sveriges historia, hvarom vi af den näst siste talaren fått höra en lång framställning. Jag skryter icke, om jag säger, att så mycket som af framställningen är riktigt visste jag verkligen förut; men vid ett godt föredrag kunde det alltid vara af intresse att höra det ändå. Sedan den ärade talaren berört förhållandena vid 1786 års riksdag, hvilka han visserligen grundligt känner, då vi häröfver, såsom bekant, af honom sjelf hafva ett mycket värderikt arbete, som jag med största nöje läst, gick han öfver till förhållandena under 1789 års riksdag. Att han då uppfattat sakerna opartiskt och rätt, är för mig icke klart. Man vet, att, då Riksdagen sammanträdde, hos de oadliga stånden jäste känslor af missnöje och möjligen ganska berättigadt missnöje, icke med landets inre förhållanden eller öfver försummade reformer, utan med det sätt, hvarpå kriget blifvit fördt. De sågo med förbittring de adliga officerarne komma tillbaka från kriget för att sköta sitt riksdagsmannakall i stället för att strida emot fienden; och att denna förbittring fans, torde icke böra väcka förundran vid ett tillfälle, då landet sväfvade i stor fara genom fiendens framträngande på samma gång både från öster och vester. De tyckte, att adeln eller åtminstone dess militäre medlemmar sveko sin pligt och att förändringar till förekommande af sådant behöfdes samt slöto sig derföre närmare konungamakten just till följd af de särskilda förhållandena vid denna riksdag. Det var då som Gustaf III, långt ifrån att söka mildra splitet, utsådde nya draktänder. Han sökte icke att använda sin makt till att kring sig till enig samverkan förena landets representanter, utan tvärt om, då han insåg, att han genom användande af en machiavellistisk politik kunde göra sig enväldig och befria sig från det lilla motståndet från de ofrälse ståndens sida, köpte han deras bifall. Jag vill fråga: hvad heder hade häraf de, som läto köpa sig, eller den, som köpte. Att förordningarne af Februari år 1789 voro i sig

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

goda och nyttiga, vill jag icke motsäga, men det var priset för att förråda den grundlag som fans. Att en sådan tid måtte återkomma, derifrån måtte Gud oss nådeligen bevara!

Ehuru förslaget om skattenedsättning är grundadt på uteslutande politiska och sociala skäl, hoppas jag att, då det är gjort i en god afsigt, det icke måtte bära dåliga frukter i fall det skulle vinna bifall och således gå fram. Med frågan om lämpligheten af att afskrifva grundskatterna vill jag nu icke vidare upptaga tiden. För min del har jag icke insett behovet och kan ej heller inse rättvisan deraf. Anser man såsom ett sätt att lugna oron och splitet att göra eftergifter, då får jag verkligen erkänna, att Finansministern, om han tror och kan bevisa att denna oro och split verkligen finnes, har rätt och att han framställt ett förslag som, om äfven högst ofullständigt, dock kan vara en god början på en väg, derå vandringen dock i så fall måste skyndsamt fortsättas. Jag skulle önska, att de skäl, som anförts af den näst siste talaren, icke blifvit framställda. Då nu meningen är att, så vidt möjligt är, förena sinnena och förlika dem från stridiga åsigtter, så erkänner jag gerna det goda i denna afsigt, om äfven den i sin helhet skulle vara en missuppfattning och således icke böra komma till utförande. Min tro är fortfarande, att grundskatternas afskrifning icke är lämplig i sig sjelf. Det går aldrig i längden för sig i något land att jorden är obesattad. Den är människornas gemensamma hemvist och utan att de, som väsentligen ega jorden, derföre hafva särskilda bördor sig ålagda, kan man icke vänta att eganderätt till jord skulle i längden medgifvas. Det är en fara för jordegaren, som uppkallas genom vidtagandet af den föreslagna åtgärden, och det vore bättre att i tid besvärja denna fara.

Om billigheten af ersättning för den aflyftade grundskatten genom bevilning vill jag nu icke tala. Den näst siste talarens yttrande derom synes mig innebära en half ironi; och jag finner mig *icke för närvarande* befogad att hvarken bestrida eller gilla den. Visst är att derigenom skattebördan skulle flyttas på andra personer.

Jag har ansett mig böra säga detta till svar på det, såsom jag tyckte, något skarpa klander jag fick för mitt första anförande.

Herr Statsrådet Forssell: Kallad af pligten på ett annat håll, var jag icke i tillfälle att höra den siste talarens första anförande; men genom öfrige talares fälda yttranden har jag kunnat inhemta, att deri förekommit bland annat en anmärkning, som nyss uttalats äfven i den Andra kammaren och som hvilat på en uppfattning af mitt yttrande till statsrådsprotokollet, mot hvilken jag måste värja mig. Man synes nemligen anse mig hafva sagt och menat, att grundskatterna äro fullt rättvisa och befogade, men att det finnes ett mot dem rådande missnöje, för hvilket man måste gifva vika. Denna uppfattning, hvilken för öfrigt är ganska förklarlig och naturligt särskildt från deras ståndpunkt, hvilka rörande ifrågavarande skatters natur hafva en annan åsigt än

den jag vågar hysa, beror derpå, att man läst eller åtminstone citerat endast första hälften af mitt yttrande, men förbigått den senare. Jag har sagt, att för grundskatternas borttagande talar icke det skälet, att de lättare än andra inkomster skulle kunna för statsregleringen umbäras, icke heller det, att de skulle medföra stora uppbördskostnader eller att de dermed sammanhängande kamerala förhållandena äro af något invecklad karakter, icke heller det, att de skulle i allmänhet verka nedtryckande på vår modernärning, och jag har ansett min pligt fordra, att upprigtigt och ärligt uttala min tanke äfven i de fall, der jag anser, att de mot grundskatterna rättade anmärkningarna icke varit fullt befogade. Jag har derefter mycket starkt betonat, att dessa skatter som äro ojemnt fördelade, derigenom väcka en föreställning om orättvisa i beskattningen, och, att redan denna allmänt utbredda föreställning innebär i sig ett talande och kraftigt skäl att arbeta på deras borttagande. Hade jag nu stannat härvid, då hade skäl verkligen förefunnits till den nyss anmärkta uppfattningen af mina ord. Men jag har vidare fortgått och förklarar, att efter min uppfattning måste verkligen grundräntan och tionden anses vara skatter och icke räntor på en statens intecknade fordran hos jordegaren eller på en statens egendom. Om förhållandet vore det sistnämnda, eller att dessa grundräntor och tionde vore verkliga räntor, då skulle jag genom min föregående framställning hafva anmodat och tillstyrkt Kongl. Maj:t att bryta gällande rättsförhållanden, då hade här varit fråga om en verklig revolution. Men då dessa statens inkomster efter min uppfattning äro verkliga skatter, då förefinnes, så vidt nemligen denna min uppfattning är sann och riktig, i det af mig i mitt ifrågasvarande yttrande till statsrådsprotokollet påvisade förhållande, eller att skatten är ojemnt fördelad, ett *verkligt* skäl till den allmänt utbredda föreställning, hvars tillvaro jag för Konungen framhållit såsom en grund för lämpligheten af samma skatters borttagande; och det är under denna förutsättning, som jag vågat tillstyrka Kongl. Maj:t att begära Riksdagens medverkan till en enkel reform, på samma sätt som vi i vårt i allmänhet så lyckligt lottade land redan många gånger förut kunnat genomföra förändringar i samhällsskicket utan omstörtning af rättsförhållanden och rättsbegrepp, endast genom att gripa tillbaka efter den historiskt gifna, ursprungliga rätten, hvilken under tidernas lopp allenast blifvit fördunklad. Ty att så småningom göra skattejorden till säterijord, eller åtminstone frälsejord, att söka åstadkomma likhet i beskattning mellan jordegendomarne, det är en uppgift, som icke kan sägas innebära någon rubbning af samsfundsordningen, derigenom kränkes icke någon som helst enskild eller offentlig rätt; och att densamma kan småningom genomföras utan någon betänklig rubbning i våra ekonomiska eller finansiella förhållanden, derom tror jag oss kunna hysa en väl grundad förhoppning.

Jag ber att, medan jag nu har ordet, tillika få i största korthet bemöta ett yttrande, som faldes af den siste ärade tala-

Statsregleringspropositionen.
(Forts.)

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

ren. Han vände sig mot två föregående talare, hvilka yttrat sin glädje öfver, att sambandet mellan grundskattefrågan och försvarsfrågan nu blifvit upphäfdt, och han hänvisade till några af mig till statsrådsprotokollet yttrade ord för att ådagalägga, att detta samband ännu existerade. Jag vågar tro, att detta samband, icke direkt mellan försvarsfrågan och grundskattefrågan, utan mellan frågorna om lindring i indelningsverkets börda och om lindring i grundskatternas börda är i sak detsamma i den nu föreliggande Kongl. propositionen som i 1873 års Riksdags skrifvelse, endast att detsamma är sedt från olika sidor. Det är ju naturligt, att detta samband företer sig olika, sedt från Kongl. Maj:ts synpunkt och sedt från Riksdagens synpunkt. Riksdagen har framställt en önskan, att grundskatterna måtte afskrifvas och att indelningsverkets börda lindras i samband med en reorganisation af vår armé. Kongl. Maj:t, som i likhet med Riksdagen funnit, att vårt försvarsväsende bör förbättras, att detta bör ske genom en utsträckning af den allmänna värnpligten och att i sammanhang dermed, i enlighet med hvad Riksdagen flera gånger yttrat, en lindring kan och bör medgifvas i de rust- och rotehållarne åliggande besvär, och som också funnit, att, med hänsyn till de för detta ärende förebragta skäl, en lättnad kan och bör medgifvas i de på jorden hvilande grundskatterna, har, med anledning deraf att Riksdagen ställt frågorna om lindring i dessa båda bördor i samband med hvarandra, funnit sig föranlåten att samtidigt framlägga dem för Riksdagen, på det att de, om Riksdagen så önskar och vill behålla konsekvens i sina beslut, måtte fortfarande kunna hållas tillsammans. Ett sådant samband har efter min uppfattning ingenting, som strider mot sakens egen natur. Det är icke sagdt från Kongl. Maj:ts sida, att han vill betrakta den ifrågasatta lindringen i grundskatterna såsom ett vilkor för eller ett medgifvande i utbyte mot något, som omedelbart dermed icke har att göra, utan förslaget derom är framställt på sin egen grund och utan hänsyftning på frågan om försvarsväsendet. Men samtidigheten är bevarad, och Riksdagens rätt att hålla de båda frågorna tillsammans är således också bevarad.

Herr von Ehrenheim: Då jag i mitt föregående anförande yttrat, att i den nu föreliggande propositionen ett särskiljande egt rum mellan de båda frågorna om grundskatternas afskrifning och försvarsväsendets ombildande, och denna min uppfattning sedan blifvit å ena sidan bestridd, å den andra bemött, har jag icke kunnat underlåta att med några ord framlägga det skäl, hvarför jag anser, att ett sådant särskiljande egt rum. För min del synes mig då hufvudsaken ligga deri, huruvida de båda frågorna kunna hvar för sig af Riksdagen bifallas eller icke; och det torde då vara alldeles ostridigt, att frågan om värnpligtens utsträckning är satt i oskiljaktigt sammanhang med frågan om lättnad i rustnings- och roteringsbesvärerna, och att Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne kan af Riksdagen särskildt bifallas, och vidare, att frågan om grundskatternas afskrifning är satt i strängt sam-

band med frågan om åsättande af högre bevillning på jordegendomen, så att, om denna senare förutsättning rubbas, bör icke heller sjelfva afskrifningen komma i fråga, samt att detta ämne kan af Riksdagen för sig behandlas och afgöras. De båda hufvudfrågorna äro således åtskilda, så vidt på Kongl. Maj:ts beror. Ostridigt är visserligen, att Riksdagen kan göra frågan om eftergift i grundskatterna beroende äfven af frågan om försvarsväsendet och hvad dermed sammanhänger, och tvärt om, eller sätta grundskatternas afskrifning i sammanhang, icke med högre bevillning å jordegendomen, utan med den allmänna värnpligtens utsträckning; men om Riksdagen så gör, är det icke längre Kongl. Maj:ts proposition, som af Riksdagen bifalles.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades härefter slutad och den Kongl. propositionen jemte yttrandena hänvisades till Stats-Utskottet.

Herr Ekman, Carl, erhöll ordet och yttrade: Af de Kongl. propositioner, som under gårdagens plenum blifvit till Kammarne öfverlemnade, lärer, så vidt icke något annat beslut kommer att af Kammaren fattas, den, som innehåller förslag till lag om allmänna värnpligten och den tid, som värnpliktig skall tjenstgöra under fredstid, böra till Lag-Utskottet remitteras, hvaremot den Kongl. proposition, som afser eftergift af rust- och rotehållares åliggande att tillhandahålla båtsman vissa beklädnadspersedlar, torde komma att hänvisas till Stats-Utskottet. Dessa båda Kongl. propositioner ega dock nära samband med hvarandra och stå dessutom i sammanhang med åtskilliga anslagsfrågor så väl på fjärde som femte hufvudtiteln, hvilka återfinnas i Kongl. Maj:ts proposition N:o 1 angående statsverkets tillstånd och behof, ett sammanhang för hvilket bästa beviset ligger deri, att nyssnämnda lagförslag om värnpligten, som i gårdagens plenum såsom en särskild proposition till Riksdagen öfverlemnades, återfinnes såsom bilaga till statsverkspropositionen. Jag vågar tro, att det nu anförda varit tillräckligt för att ådagalägga, att behandlingen af dessa frågor skulle väsentligt vinna derpå, att de hänvisades till ett särskildt Utskott, och jag tager mig därför friheten hos Kammarne hemställa, att Kammaren ville för sin del besluta, att ett särskildt Utskott skall tillsättas, bestående af sju ledamöter samt fyra suppleanter från hvardera Kammarne, till hvilket Utskott då skulle hänvisas 1:o Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna värnpligten och till lag angående den tid värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid; 2:o de delar af Kongl. Maj:ts proposition N:o 1, som afse uppförande å fjärde hufvudtiteln af anslag, angående hvilkas åskande Kongl. Maj:t, i sammanhang med frågan om värnpligtslagen, den 30 December 1876 fattat beslut enligt det vid sistnämnda proposition fogade statsrådsprotokoll (bilagan N:o 3 b) 3:o Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af rust- och rotehållares åliggande

Statsregleringspropositionen.
(Forts.) att tillhandahålla båtsman vissa beklädnadspersedlar; samt 4:o frågan om det af Kongl. Maj:t i propositionen N:o 1 å femte hufvudtiteln (punkten N:o 12) åskade anslag till värnpligtiges öfningar.

Herr Grefven och Talmannen yttrade, att Herr *Ekman* hade föreslagit, att Kammaren för sin del måtte besluta, att ett särskildt Utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera Kammaren, skulle tillsättas för behandling af

1:o Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om allmänna värnpligten och till lag angående den tid värnpliktig skall för sin utbildning tjenstgöra under fredstid.

2:o De delar af Kongl. Maj:ts proposition N:o 1 angående statsverkets tillstånd och behof, som afse uppförande å fjerde hufvudtiteln af anslag, angående hvilkas åskande Kongl. Maj:t, i sammanhang med frågan om värnpligtslagen, den 30 December 1876 fattat beslut, enligt det vid sistnämnda proposition fogade statsrådsprotokoll (bilagan N:o 3 b).

3:o Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af rust- och rotehållares åliggande att tillhandahålla båtsman vissa beklädnadspersedlar.

4:o Frågan om det af Kongl. Maj:t i propositionen N:o 1 å femte hufvudtiteln (punkten N:o 12) åskade anslag till värnpligtiges öfningar;

hvarefter proposition på bifall till detta förslag framställdes och besvarades med ja.

Herr *Ekman*, Carl: Bland de till denna Riksdag nu aflemnade Kongl. propositioner förekommer äfven en med förslag till ny utsökningslag och öfriga i sammanhang dermed erforderliga författningar, hvilken proposition är af den vikt och stora omfattning, att det för dess ändamålsenliga behandling inom Riksdagen torde vara nödvändigt att tillsätta ett särskildt Utskott. Jag tager mig därför friheten anhålla, att Första Kammaren behagade för sin del besluta, att ett särskildt Utskott, bestående af sju ledamöter från hvardera Kammaren, skall tillsättas, till hvilket Utskott nyssberörda Kongl. proposition torde få hänvisas.

Grefve *Mörner*, Oscar: På samma gång jag instämmer i den siste talarens förslag om tillsättande af ett särskildt Utskott för af honom berörda ändamål, måste jag dock opponera mig mot hans hemställan, i fråga om antalet ledamöter, hvaraf Utskottet skulle bestå. Jag tror icke, det skulle vara lämpligt att tillsätta ett så stort antal som sju från hvardera Kammaren. Så många hufvuden, så många meningar är ett gammalt ordspråk; och det vore i min tanke för frågans behandling långt fördelaktigare att inskränka sig till ett mindre antal skicklige och lämplige personer än att tillsätta ett

så talrikt Utskott som det nu ifrågasatta; ty ehuru jag visst icke betviflar, att det vore möjligt att inom Riksdagen finna fjorton i ifrågavarande ämne skicklige och kompetente ledamöter, kunde det dock lätteligen hända att bland dem befunde sig en eller annan onödigtvis bråkig person. Fem ledamöter från hvardera Kammaren voro i min tanke fullt tillräckligt. För min del skulle jag helst vilja inskränka mig till tre från hvardera Kammaren; ty sex kompetente personer utföra alltid bättre ett så beskaffadt arbete som detta än fjorton, bland hvilka naturligtvis alltid med större lätthet skiljaktiga och svårförenliga meningar uppstå. Men då tillsättandet af ett så ringa antal möjligen skulle stöta vederbörande för hufvudet, så föreslår jag fem från hvardera Kammaren. Hvad suppleanter angår, torde måhända två sådana från hvardera sidan böra tillsättas, ehuru jag vill erkänna, att ju mindre suppleanterne behöfde användas, dess bättre vore det; det utförda arbetet blefve då en mera helgjuten produkt af samma personer, som oafbrutet sysselsatt sig med detsamma. Om man således skulle anse, att suppleanter icke behöfdes, så håller jag för min del icke derpå.

*Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl: På samma gång jag erkänner giltigheten af de skäl, som den siste ärade talaren andragit för tillsättande af ett färre antal ledamöter, än jag föreslagit, i det ifrågasatta Utskottet, ber jag dock att få för Kammaren meddela, att ett likartadt förslag med det af mig framställda äfven blifvit väckt inom Medkammaren, och att antalet ledamöter äfven der blifvit föreslaget till sju från hvardera Kammaren. Jag tror, att goda skäl kunna finnas för att i en fråga som denna, rörande antalet ledamöter i ett Utskott, gå den önskan till mötes, som sålunda redan blifvit uttalad. Hvad beträffar frågan om suppleanter, är skälet, hvarför jag icke föreslagit några sådana, det att jag af herr Talmannen erfarit, att det vore mera lämpligt och öfverensstämmande med den för Kammaren gällande arbetsordning, att, då dagen kommer att utsättas för val af ledamöter i Utskottet, Kammaren då beslöt om det erforderliga antalet suppleanter. Jag får derföre hemställa, att något beslut derom nu icke måtte af Kammaren fattas.

Grefve Mörner: Med anledning af den siste talarens meddelande ber jag att få återtaga det af mig gjorda förslaget.

Herr Wallenberg: Jag ber att få upptaga Grefve Mörners förslag; ty i min tanke är hans åsigt i denna fråga den rigtiga, i synnerhet vid det förhållande att frågan väl blifvit väckt i Andra Kammaren, men ännu icke afgjord. Hade den så blifvit, så hade detta varit Kammarens uttryckta mening; men då den endast blifvit bordlagd der, kunde det vara skäl att se till, om icke Andra Kammaren skulle vilja åtnöja sig med ett antal af fem ledamöter. Att i en fråga som denna, en verklig specialfråga, vilja diskutera i ett Utskott på 14 man hand, vore i hög grad opraktiskt. Jag tror, att fem ledamöter från hvardera Kammaren voro fullt tillräckligt, och i likhet med Grefve Mörner såge jag

Statsregle-
ringsproposi-
tionen.
(Forts.)

gera, att inga suppleanter behöfde användas. Då det nu är upplyst, att frågan är bordlagd i Andra Kammaren, anhåller jag att den äfven här måtte bordläggas.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att till följd af Herr *Wallenbergs* begäran det af Herr *Ekman* nu väckta förslag komme att hvila på bordet till nästa sammanträde.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets memorial N:o 1, med den till innevarande riksdag af Fullmäktige i Riksgäldskontoret afgifna berättelse.

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställan beslöt Kam-
maren, att det af Herr *Ekman* väckta förslag om tillsättande af
ett särskildt Utskott för behandling af Kongl. Maj:ts nådiga pro-
position med förslag till Utsökningslag skulle uppföras främst å
föredragningslistan till nästa sammanträde, samt att nederst å
samma lista skulle sättas Kongl. Maj:ts nyssnämnda nådiga pro-
position samt de Kongl. propositionerna angående dels allmänna
värnpligten och dels eftergift af rust- och rotehållares åliggande
att tillhandahålla båtsmän vissa beklädnadspersedlar.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem

O. *Brakel*.